

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Sociální péče o odsouzené matky s dětmi ve věznici Světlá nad Sázavou

Zuzana Nová

vedoucí práce: Mgr. Alena Plocová

Praha 2014

Prague college of psychosocial studies

Social care for convicted mothers with their children in prison in Světlá nad Sázavou

Zuzana Nová

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Alena Plocová

Prague 2014

Anotace: Bakalářská práce se zabývá specifickým výkonem trestu odnětí svobody odsouzených matek společně s jejich dětmi na specializovaném oddělení ve věznici Světlá nad Sázavou. Jejím cílem je mapovat a přiblížit sociální péči o odsouzené matky a jejich děti. V České republice není tato problematika příliš v povědomí veřejnosti a není jí tudíž věnována velká pozornost. Dále se práce zaměřuje na důležitou sociální a psychologickou péči, která je pro odsouzené ženy, které u sebe mají své děti, nezbytná.

Práce je členěna na část teoretickou a část empirickou. V části teoretické se snaží přiblížit základní pojmy související se systémem a legislativou vězeňství v České republice, organizační strukturu věznice ve Světlé nad Sázavou a specifika sociální péče o odsouzené ženy s dětmi. Empirická část je věnována vlastnímu výzkumnému projektu za využití metody kvalitativního výzkumu. Zvolenou metodou byla případová studie.

Klíčová slova: výkon trestu odnětí svobody, odsouzená žena, matka, specializované oddělení, sociální patologie, nezletilé dítě.

Abstract: The bachelor thesis deals with the specifics of the execution of imprisonment convicted mothers together with their children in prison in Světlá nad Sázavou. Its goal is to map the social care of convicted mothers with their children. In the Czech Republic there is a little attention paid to this issue, and the retention of a child in prison is a relatively new option of imprisonment for convicted women together with their child. In addition, the work focuses on important social and psychotherapeutic care for convicted women and their children is also essential.

The bachelor thesis is divided into a theoretical and empirical part. In the theoretical approach to the basic concepts related with the system and legislation of the prison system in the Czech Republic, the organisational structure of the prison in Světlá nad Sázavou and the specifics of social care of convicted women with children. The empirical part of the project's own research is devoted to the use of qualitative research methods. The method chosen was a case study.

Keywords: imprisonment, convicted woman, mother specialized section, social pathology, minor child.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

V Praze dne 31. 7. 2014

Zuzana Nová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Aleně Plocové za cenné rady, podněty a připomínky. Dále bych chtěla poděkovat sociálním pracovníkům ve věznici Světlá nad Sázavou, vedení věznice za umožnění přístupu za účelem návštěvy a všem respondentkám za ochotu a spolupráci při poskytnutí rozhovorů.

Obsah

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 SYSTÉM A LEGISLATIVA VĚZEŇSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	9
1.1 DEFINICE POJMU TRESTU	9
1.2 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR.....	10
1.3 DIFERENCIACE VĚZNIC V ČESKÉ REPUBLICE	11
1.3.1 Výkon trestu odnětí svobody odsouzených žen	13
2 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY VĚZNĚNÝCH ŽEN	15
2.1 VYMEZENÍ POJMŮ SOCIÁLNÍ PATOLOGIE A SOCIÁLNÍ DEVIACE	15
2.2 ROLE PENITENCIÁRNÍ PSYCHOLOGIE V PROCESU RESOCIALIZACE	16
2.3 ŽENSKÁ KRIMINALITA	16
2.4 RIZIKOVÉ FAKTORY ŽENSKÉ KRIMINALITY	17
2.4.1 Závislostní chování	17
2.4.2 Prostituce	19
2.4.3 Zanedbávání péče o dítě.....	19
2.4.4 Majetková trestná činnost	20
3 VĚZNICE SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU	22
3.1 PŘIJÍMÁNÍ DO VÝKONU TRESTU	22
3.2 PROGRAMY ZACHÁZENÍ.....	23
3.3 SPECIFIKA VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY MATEK S DĚTMI NA SPECIALIZOVANÉM ODDĚLENÍ	23
3.3.1 Podmínky pro přijetí na specializované oddělení	24
3.3.2 Nástup do výkonu trestu.....	25
3.3.3 Způsob výkonu trestu	26
3.3.4 Emoční vývoj dítěte v batolecím věku	27
3.3.5 Denní režim.....	27
3.3.6 Programy zacházení odsouzených matek.....	28
3.3.7 Program výchovy a vzdělávání dětí	29
II VÝZKUMNÁ ČÁST	30
4 KVALITATIVNÍ VÝZKUMNÁ SONDA	30
4.1 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ A POPIS POUŽITÉ METODY	30
4.2 ROZHOVOR SE SOCIÁLNÍ PRACOVNICÍ	31
4.3 ROZHOVOR S PSYCHOLOŽKOU A PSYCHOTERAPEUTKOU	31
4.4 SBĚR DAT A POPIS PRŮBĚHU ZÍSKÁVÁNÍ INFORMACÍ K JEDNOTLIVÝM PŘÍPADOVÝM STUDIÍM	32

5	PŘÍPADOVÉ STUDIE ODSOUZENÝCH MATEK	34
5.1	PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 1 – MARTINA (26 LET) A JÁCHYM (32 MĚSÍCŮ)	34
5.1.1	<i>Stručný úvod do případové studie .....</i>	34
5.1.2	<i>Rodinná anamnéza .....</i>	34
5.1.3	<i>Osobnostní profil na základě psychologického posudku .....</i>	35
5.1.4	<i>Sociální anamnéza a osobní příběh .....</i>	35
5.1.5	<i>Závěr šetření .....</i>	37
5.2	PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 2 – MONIKA (24 LET) A ELIŠKA (22 MĚSÍCŮ)	37
5.2.1	<i>Stručný úvod do případové studie .....</i>	37
5.2.2	<i>Rodinná anamnéza .....</i>	38
5.2.3	<i>Osobnostní profil na základě psychologického posudku .....</i>	38
5.2.4	<i>Sociální anamnéza a osobní příběh .....</i>	39
5.2.5	<i>Závěr šetření .....</i>	40
5.3	PŘÍPADOVÁ STUDIE 3 – DANIELA (36 LET) A TOMÁŠ (30 MĚSÍCŮ).....	41
5.3.1	<i>Stručný úvod do případové studie .....</i>	41
5.3.2	<i>Rodinná anamnéza .....</i>	41
5.3.3	<i>Osobnostní profil na základě psychologického posudku .....</i>	42
5.3.4	<i>Sociální anamnéza a osobní příběh .....</i>	42
5.3.5	<i>Závěr šetření .....</i>	43
5.4	PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 4 – ANDREA (28LET) A DOMINIK (36 MĚSÍCŮ)	44
5.4.1	<i>Stručný úvod do případové studie .....</i>	44
5.4.2	<i>Rodinná anamnéza .....</i>	44
5.4.3	<i>Osobnostní profil na základě psychologického posudku .....</i>	45
5.4.4	<i>Sociální anamnéza a osobní příběh .....</i>	45
5.4.5	<i>Závěr šetření .....</i>	47
5.5	CELKOVÉ HODNOCENÍ VÝZKUMNÉ SONDY DO KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU	48
	ZÁVĚR	51
	SEZNAM LITERATURY	53
	SEZNAM PŘÍLOH.....	56

Úvod

Výběr tématu bakalářské práce vycházel z mého dlouhodobého zájmu o tuto problematiku, a to hned z několika důvodů. S oblastí vězeňství jsem přišla do kontaktu poprvé v roce 2009, kdy jsem měla možnost spolupracovat s Podvýborem pro vězeňství, spadajícím pod Výbor pro obranu a bezpečnost v rámci Parlamentu ČR. V této době jsme se v rámci Podvýboru podrobně zabývali tématy vězeňství ČR a řešili konkrétní situace na základě dopisů odsouzených osob a plánovaných výjezdů po věznicích ČR. Mapování situace a řešení problémů zahrnovalo nejen návštěvy různých vězeňských zařízení, ale i komunikaci s Ministerstvem spravedlnosti, jednání s vedoucími pracovníky věznic a případně i jednání s ombudsmanem.

Věznice Světlá nad Sázavou je jediná svého druhu v České republice, kde je umožněno matkám ve výkonu trestu mít u sebe své dítě do tří let. Odsouzené ženy na specializovaném oddělení mají velmi specifické zacházení. Před přijetím do výkonu trestu jsou podrobeny několika odborným posudkům, vyhotoveným na základě psychologického vyšetření a spolupráce s Orgánem sociálně-právní ochrany dětí, a musí splňovat určitá kritéria, která jsou od běžného trestu odnětí svobody poněkud diferencovaná. Recidiva na oddělení matek s dětmi je téměř nulová.

Cílem této práce je zmapovat poněkud kontroverzní tematiku, která názorově rozděluje odbornou i laickou veřejnost. Kvalitativní výzkumná sonda se zabývá myšlenkou důležitosti zachování emocionální vazby mezi matkou a dítětem, která je pro vývoj dítěte nezbytná, a zároveň zkoumáním vlivu vězeňského prostředí na děti v raném období jejich života.

Empirická část se podrobně věnuje jednotlivým případovým studiím čtyř odsouzených žen. Ženy odpovídaly nejen na otázky týkající se výkonu trestu odnětí svobody, ale i na citlivá témata svého života a následujících plánů, priorit a výhledů do budoucna.

I Teoretická část

Tato část práce vymezuje základní pojmy, objasňuje legislativu vězeňství a úkoly Vězeňské služby, zaměřuje se na delikventní chování a často opakované patologické jevy u odsouzených žen - matek, jimiž jsou drogové závislosti, prostituce či kriminalita, a nastiňuje možná řešení, případnou resocializaci i preventivní opatření.

1 Systém a legislativa vězeňství v České republice

1.1 Definice pojmu trestu

„Trest může být vykonáván jen takovým způsobem, který respektuje důstojnost osobnosti odsouzeného a omezuje škodlivé účinky zbavení svobody, tím však nesmí být ohrožena potřeba ochrany společnosti. S odsouzenými ve výkonu trestu se musí jednat tak, aby bylo zachováno jejich zdraví, a pokud to doba výkonu trestu umožní, podporovaly se takové postoje a dovednosti, které odsouzeným pomohou k návratu do společnosti a umožní vést po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem.“¹

Věda o trestech a trestání se nazývá *penologie*. Pojem „penologie“ vznikl podle antické bohyně trestu a pomsty *Poeny*.²

Penologie ve své praxi využívá poznatky mnoha dalších vědeckých disciplín, zejména pedagogiky, psychologie, práva, sociologie, sociální práce, medicíny a dalších oborů. Penologie se dále zabývá:

- účinky trestu a trestání na jednotlivce,
- sociálně psychologickými procesy, které v důsledku trestu vznikají,
- psychosociálním a fyzickým profilem pachatele, např. rodinnou anamnézou, zdravotním stavem či stupněm dosaženého vzdělání,
- různými přístupy výchovného zacházení s odsouzenými pro dosažení nejefektivnějšího účinku trestu,
- zkoumáním jiných sankcí, které by účinně mohly ovlivnit chování pachatelů trestných činů, a zacházením s alternativními tresty.³

---

¹ SOCHŮREK, J. *Úvod do penologie*. Liberec: TU, 2007, s. 13.

² HÁLA, J. *Bolest a naděje vězení*. Praha: Triton, 2007, s. 23.

Výkon trestu odnětí svobody je přesně definován zákonem č. 169/1999 Sb. „Účelem výkonu trestu odnětí svobody je prostředky stanovenými tímto zákonem působit na odsouzené tak, aby snižovali nebezpečí recidivy svého kriminálního chování a vedli po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem, chránit společnost před pachateli trestných činů a zabránit jim v dalším páčání trestné činnosti.“⁴

1.2 Organizační struktura Vězeňské služby ČR

Vězeňská služba se z hlediska obsahu úkolů dělí na:

- **Vězeňskou stráž**, která střeží a předvádí obviněné a odsouzené osoby, střeží objekty Vězeňské služby a zajišťuje pořádek a kázeň právě v těchto místech.
- **Justiční stráž**, která zajišťuje udržování bezpečnosti a pořádku v soudních síních a v jiných místech činnosti soudu a Ministerstva spravedlnosti. Zaměřuje se také na ochranu pracovníků soudů při vykonávání soudních rozhodnutí v budovách soudu i mimo ně a především správní službu, která zabezpečuje organizační, ekonomickou, speciální výchovnou a zdravotnickou a další odbornou činnost.
- **Správní úseky**, kde působí především ředitelé věznic, vedoucí ekonomického, správního oddělení, dále pak odborníci, kteří realizují vlastní penitenciární proces zacházení s vězněnými osobami, jako jsou vychovatelé, speciální pedagogové, psychologové, psychiatři, zdravotnický personál a sociální pracovníci. Tuto činnost provozují i občanští pracovníci v pracovním poměru k Vězeňské službě.⁵

Vězeňská služba je řízena ministrem spravedlnosti, a to především prostřednictvím generálního ředitele Vězeňské služby, který za činnost Vězeňské služby zodpovídá. Ministerstvo spravedlnosti vytváří Vězeňské službě podmínky finanční a

---

³ ČERNÍKOVÁ, V. a SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Policejní akademie, 2002, s. 7.

⁴ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, § 1odst. 2. *Portál veřejné správy* [online]. Ministerstvo vnitra, 2014 [cit. 2014-06-21]. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=169~2F1999&rpp=15#seznam>.

⁵ ČERNÍKOVÁ, V. aj. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 73.

informační a provádí kontrolu dodržování právních předpisů a předpisů vnitřních upravujících povinnosti všech příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby při zacházení s obviněnými a odsouzenými.

Činnosti jednotlivých věznic se řídí nařízeními generálního ředitele a pokyny ředitelů odborů generálního ředitelství Vězeňské služby ČR. Všechna tato nařízení a pokyny jsou zpracovány do vnitřního řádu jednotlivých věznic, který vydává ředitelství konkrétní věznice. Zacházení s vězni v ČR musí být prováděno v souladu s Listinou základních práv a svobod.⁶

1.3 Diferenciace věznic v České republice

Věznice jsou rozděleny dle způsobu vnější ostrahy, vnitřního uspořádání a především zajištění bezpečnosti do čtyř základních typů, a to: s dohledem, s dozorem, s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Zvláštní ustanovení v zákoně upravuje specifika výkonu trestu mladistvých, matek s dětmi a cizinců. Dále upravuje ustanovení pro výkon trestu některých specifických skupin vězňů, např. odsouzených na doživotí nebo trvale pracovně nezařaditelných osob. Jednotlivé typy věznic se od sebe zpravidla odlišují především stavebně – technickým zabezpečením, jako jsou zdi, ploty nebo barevné rozlišení či zvuk signalizace. Největší důraz na zabezpečení je kladen na věznice typu C – s ostrahou a věznici typu D – se zvýšenou ostrahou, protože jsou zde umístováni kriminálně narušení odsouzení, i tací, kteří byli odsouzeni za velmi závažnou trestnou činnost nebo kterým byl soudem uložen dlouhodobý trest odnětí svobody. Věznice jsou odlišeny i druhem dozoru nad pohybem vězňů, což je zmíněno níže.⁷

• Věznice typu A (s dohledem)

Jedná se o věznice, do kterých jsou soudem umístováni odsouzení, kterým byl uložen trest za trestný čin spáchaný z nedbalosti a kteří doposud nebyli ve výkonu trestu za úmyslný trestný čin, prvotrestaní. Odsouzení se po prostorách věznice pohybují bez omezení a bez doprovodu zaměstnance Vězeňské služby. Pracoviště mají obvykle mimo

---

⁶ SOCHŮREK, J. *Úvod do penologie*. Liberec: TU, 2007, s. 31

⁷ *Tamtéž*, s. 37.

areál věznice. Návštěvy se uskutečňují bez dozoru Vězeňské služby a jednou za dva týdny může ředitel dát odsouzenému povolení dočasně opustit věznici až na 24 hodin. Mimo hodiny určené k pracovním činnostem se rovněž mohou odsouzení pohybovat za účelem návštěvy kulturních a vzdělávacích akcí nebo bohoslužeb.⁸

• **Věznice typu B (s dozorem)**

Do tohoto typu věznice jsou obvykle soudem zařazeni vězni, kterým byl udělen trest za trestný čin spáchaný z nedbalosti a kteří již byli ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin. Věznice typu B je i pro pachatele, kterým byl uložen trest za úmyslný trestný čin a kteří dosud nebyli ve výkonu trestu a jejichž uložený trest nepřevyšuje délku dvou let. Odsouzení se po prostorách věznice pohybují v zásadě organizovaně a pod dohledem zaměstnanců Vězeňské služby. Někteří mají povolení k pohybu bez dozoru při pracovních činnostech v areálu věznice. Vybraní odsouzení mají možnost navštívit kulturní nebo sportovní akce mimo areál věznice, ale vždy s doprovodem zaměstnance Vězeňské služby. Návštěvy se konají obvykle bez dozoru. Jednou za měsíc může ředitel povolit odsouzenému opuštění věznice až na 24 hodin.⁹

• **Věznice typu C (s ostrahou)**

Do tohoto typu věznice se zařazují odsouzení, kteří jsou trestáni za úmyslný trestný čin, když nejsou zároveň dodrženy podmínky pro umístění do věznice s dozorem nebo zvýšenou ostrahou. Odsouzení se po prostorách věznice pohybují organizovaně pod dozorem zaměstnanců vězeňské stráže, ve výjimečných případech mají při plnění pracovních úkolů povolený volný pohyb v prostorách věznice. Hlavní dveře vězeňské budovy jsou neustále střeženy a uzamykány. Vězni pracují přímo v areálu věznice nebo na přísně střežených pracovištích. Za výjimečných okolností může být odsouzeným povoleno, aby se při plnění pracovních úkolů pohybovali mimo areál věznice. Návštěvy se konají pouze pod dozorem Vězeňské služby. Ředitel může jednou za dva měsíce povolit vězni opuštění věznice až na 24 hodin. Do této kategorie spadají věznice v Brně a Opavě, věznice Heřmanice, Horní Slavkov a další.¹⁰

---

⁸ SOCHŮREK, J. *Úvod do penologie*. Liberec: TU, 2007, s. 37.

⁹ *Tamtéž*, s. 37 - 38.

¹⁰ *Tamtéž*, s. 38.

• Věznice typu D se zvýšenou ostrahou

Do těchto typů věznic se umísťují na základě rozhodnutí soudu vězni odsouzení na doživotí, dále zvláště nebezpeční recidivisté, kteří mají za závažný trestný čin vyměřený trest odnětí svobody po dobu nejméně osmi let nebo byli odsouzeni za úmyslný trestný čin. Tento typ odnětí svobody je ukládán i vězňům uprchlým z výkonu trestu či vazby. Odsouzení se pohybují ve věznici pod neustálým dozorem a jsou uzamčení v celách. Mají umožněno pracovat pouze na pracovištích ve věznici nebo přímo ve svých v celách. Volný pohyb po věznici nemají umožněn ani při práci. Mohou navštěvovat kulturní a společenské místnosti pouze při akcích organizovaných věznicí, a to pouze společně s odsouzenými, kteří s nimi sdílí stejný typ věznice. Věznicí typu D je věznice Mírov či Valdice.¹¹

Vedle těchto zařízení existují ještě specializovaná oddělení pro výkon trestu specifických skupin odsouzených včetně Ústavů zabezpečovací detence pro psychiatricky nemocné vězně. O specifických skupinách odsouzených pojednává zákon č. 169/1999, Sb. a také vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb. Skupiny specifických odsouzených jsou vymezeny následovně:

- a) mladiství,
- b) odsouzené ženy,
- c) trvale pracovně nezařaditelní,
- d) odsouzení s poruchami duševními a s poruchami chování,
- e) odsouzení s doživotním trestem,
- f) odsouzení cizinci,
- g) odsouzení s výkonem ochranného léčení během výkonu trestu.¹²

1.3.1 Výkon trestu odnětí svobody odsouzených žen

V České republice jsou ženské věznice rozděleny na vazební, které jsou v Brně, Litoměřicích, Olomouci, Ostravě a Praze a slouží k umístění žen před právoplatným

---

¹¹ SOCHŮREK, J. *Úvod do penologie*. Liberec: TU, 2007, s. 38 - 39.

¹² MAŠÍNOVÁ, L. *Specializovaná oddělení ve výkonu trestu odnětí svobody*. Diplomová práce. Praha, 2014, s. 30 - 31. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Vedoucí: doc. PaedDr. Eva Šotolová, Ph.D.

rozsudkem. Pouze dvě ženské věznice v České republice však zajišťují výkon trestu. Jsou jimi věznice v Opavě, kde jsou doživotně odsouzené ženy, a věznice ve Světlé nad Sázavou, kde je oddělení pro výkon trestu žen s dozorem a ostrahou, výkon trestu trvale pracovní nezařaditelných žen, oddělení pro ženy vyžadující zvláštní přístup, zvláštní oddělení pro mladistvé ženy a specializované oddělení umožňující výkon trestu matek společně s dětmi do tří let.

2 Sociálně patologické jevy vězněných žen

2.1 Vymezení pojmů sociální patologie a sociální deviace

Sociální patologie je obecným označením pro jevy, které většinová společnost vnímá jako nežádoucí (sociálně-patologické), protože porušují sociální, morální či právní normy společnosti (kriminalita, zneužívání návykových látek a závislostní chování, vandalismus, domácí násilí a další), jakož i pro příčiny těchto jevů. Pojem sociální patologie zavedl Herbert Spencer jako sociální paralelu biologických onemocnění.

Pojem **sociální deviace** je sociologickým pojmem a odmítá biologickou determinovanost. Émile Durkheim, nejvýznamnější francouzský sociolog, sociální patologii vnímal jako vědu o způsobech chování odchýlných od stanovených norem, vnímal však tyto negativní skutečnosti jako neoddelitelnou součást života společnosti, která má zároveň i jisté pozitivní funkce.¹³

Durkheim dále popsal pojem **anomie** (z řeckého *a = ne, nomos = zákon*) je označení pro takový stav společnosti, kdy přestávají platit pravidla a normy, kdy lidé mají pocit, že jejich chování není společností regulováno a to je následně vede k vlastním sobeckým cílům.¹⁴ „Zařaditi zločin mezi jevy normální sociologie neznamená pouze říci, že je jevem nevyhnutelným, byť i politováníhodným, pocházejícím z nenapravitelné špatnosti lidské: znamená to tvrditi, že je činitelem veřejného zdraví, podstatnou částí každé zdravé společnosti“ (Durkheim, 1926)¹⁵

Teorie primární a sekundární deviace zavedl sociolog Edwin Lennert. Deviantní činy vnímal jako selhání sociálních zákonů, kdy jsou společenské problémy především důsledkem poruchy společnosti jako celku.

Byl jedním z představitelů tzv. „teorie nálepkování“ (labelling theory) a zabýval se otázkou stigmatizace jedince. Pokud je společností někdo označen jako deviantní, je stigmatizován a spíše se bude dopouštět i nadále kriminálního jednání. Jakmile je dítě nebo mladý člověk označen jako deviantní, zůstává mu stigma devianta. Primární

---

¹³ LINHART, J. aj. *Velký sociologický slovník II*. Praha: Karolinum, 1996, s. 758.

¹⁴ MUNKOVÁ, G. *Sociální deviace*. Praha: Karolinum, 2004, s. 31.

¹⁵ *Tamtéž*.

deviací je první přestupek, jedinec je následně označen společností za devianta. Pokud tuto stigmatizaci přijme za vlastní a začne sám sebe považovat za devianta, mluvíme již o deviaci sekundární. Jedinec se tak pod tlakem okolí, které ho vnímá jako devianta, učí být deviantem.¹⁶

2.2 *Role penitenciární psychologie v procesu resocializace*

Penitenciární psychologie se zabývá psychologickou problematikou uvězněných osob, především jejich adaptací na prostředí věznice, prožíváním, psychologickými aspekty zacházení s vězni včetně aplikace psychologických metod. Na základě diagnostiky osobnosti je vězeň následně zařazován do určité skupiny odsouzených a skupiny pracovního zařazení a na základě posudku je zpracován program zacházení.¹⁷

Harm reduction, v doslovném překladě „snížování škod“, je procesem minimalizace negativních dopadů vězení na psychiku člověka.¹⁸

2.3 *Ženská kriminalita*

Pojem **kriminalita** je považován za souhrn společensky podmíněných činů, které se vyskytují relativně hromadně, ohrožují bezpečnost ve společnosti a jsou tedy prohlášeny platným zákonodárným systémem za trestné.¹⁹

„*Pojem kriminologie se odvozuje od latinského crimen = zločin a řeckého logos = (zde ve smyslu) učení.*“²⁰

Kriminologie se zabývá sociálními jevy, jako je alkoholismus, zneužívání návykových látek, prostituce, a dalšími formami sociálně-patologického chování.²¹

---

¹⁶ WINFREE, L. and ABADINSKY, H. *Understanding crime: Essentials of criminological theory*. Wadsworth: Cengage Learning, 2010, s. 228.

¹⁷ SOCHŮREK J. *Úvod do penologie*. Liberec: TU, 2007, s. 9.

¹⁸ *Tamtéž*.

¹⁹ URBANOVÁ, M. aj. *Ženská delikvence. Teoreticko-empirická studie k problémům právních postojů hodnotových orientací delikventních žen*. Brno: MU, 2004, s. 17.

²⁰ KUČHTA J. aj. *Kriminologie*. Brno: MU, 1993, s. 5.

²¹ *Tamtéž*, s. 6.

Ženská kriminalita se vyskytuje v mnohem nižší míře než mužská kriminalita a patří jí i nižší závažnost páchaných deliktů. Kriminalita žen dokonce po dlouhou dobu nebyla vnímána jako sociální problém a žena byla v minulosti obvykle označena za duševně nemocnou, neboť vyvracela stereotypní představy o zažité roli ženy jako emocionální bytosti s pečujícími a mateřskými instinkty.²²

Dle statistických ročenek Vězeňské služby ženy skutečně páchají trestnou činnost v menší míře než muži. Poměr mezi počtem trestných činů páchaných muži a ženami je přibližně 20:1. Pokud se žena dopouští trestné činnosti, obvykle nemá dostatečné sociální ani materiální zázemí a většina z nich žije nějakou dobu již v sociálním vyloučení. Ženy ve výkonu trestu mají zpravidla i nižší stupeň dosaženého vzdělání, který jim znemožňuje dostatečně se kvalifikovat v zaměstnání. Jsou časté i případy, kdy jsou ženy k trestné činnosti donuceny pod vlivem svého partnera manipulací či násilím. Ženy, které se dopouští trestné činnosti, bývají velmi často závislé na alkoholu a jiných návykových látkách.²³

2.4 Rizikové faktory ženské kriminality

2.4.1 Závislostní chování

Světová zdravotnická organizace (SZO, World Health Organisation) roku 1964 definovala pojem závislost jako „stav, při kterém absence látky nebo jiného podnětu vyvolává v organismu fyzické nebo duševní obtíže. Vzniká po opakovaném nebo chronickém užívání látky, ale i při určité činnosti, která přináší nadměrné uspokojení“

Závislost je takový stav, kdy jedinec prožívá silnou nutkavou touhu, až chtíč (anglicky „craving“) užít látku či provozovat určitou činnost, přestože ví o rizicích s tím spojených. Užívání látky či provozování činnosti zastiňuje a nahrazuje jiné, dříve oblíbené činnosti, narušuje vztahy, poškozuje zdraví či finanční situaci jedince a má celkově negativní dopady na jeho osobnost i blízké okolí. Závislosti můžeme dělit na

---

²² PETRLÍKOVÁ, L. *Ženská kriminalita jako sociální jev*. Diplomová práce. Brno: 2009, s. 13 - 14. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Vedoucí: doc. PhDr. Martina Urbanová.

²³ MEZNÍK, J. aj. *Základy penologie*. Brno: MU, 1995, s. 58.

látkové (závislosti na legálních i nelegálních návykových látkách, jako jsou drogy a alkohol) a nelátkové (např. gambling, sexuální závislost, závislost na jídle a další).²⁴

Existuje podmíněnost páchaní trestných činů na základě užití omamných látek či alkoholu, některé druhy trestné činnosti mohou být spáchány v důsledku duševních poruch vyvolaných chronickou intoxikací (tj. halucinací, fixní ideou či paranoidní psychózou). Pokud je příčinou páchaní trestné činnosti zneužívání návykových látek, souvisí to zároveň s nízkou úrovní právního vědomí, nevyvinutými morálními zábrany a nedostatečným rozvojem osobnosti. Drogová závislost je častějším jevem u kriminálních delikventů než u ostatních. Trestný čin je pak jakýmsi finálním důsledkem společenské nepřizpůsobivosti jedince – narkomana a představuje komplikovanější průběh nápravy a resocializace.²⁵ Soud může dle zákona odsouzenému nařídít ochrannou nebo ústavní léčbu v případě, že by drogová či jiná závislost narušovala jakkoliv výkon trestu. Ten však může být vykonáván pouze ve specializovaném typu věznice, která tento druh ochranného léčení povoluje.²⁶ V případě, že věznice ambulantní ochranné léčení z nějakého důvodu neschválí, vykoná se až po výkonu trestu odnětí svobody. Vězeňská oddělení, která mají zároveň status léčebny, kde může být během výkonu trestu vykonávána zároveň ústavní léčba, se nacházejí ve věznici v Heřmanicích, ve Znojmě, v Opavě a v Rýnovicích. Výkon ochranného protitoxikomanického a protialkoholního léčení a ochranného léčení patologického hráčství odsouzených žen může být vykonáván pouze ve věznici v Opavě.²⁷

---

²⁴ Závislostní chování. *Pražské centrum primární prevence* [online]. 2013 [cit. 2014-06-21]. Dostupné z: <http://www.prevence-praha.cz/zavislostni-chovani>.

²⁵ TRÁVNÍČKOVÁ, I. Drogy jako kriminogenní faktor. In: SCHEINOST, M. aj. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 163 - 171.

²⁶ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, § 57. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1999, částka 58, s. 3181 - 3182 [cit. 2014-07-12]. Dostupný z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1999&typeLaw=zakon&What=Rok&stranka=6>.

²⁷ BLATNÍKOVÁ, Š. *Problematika zabezpečovací detence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 23.

2.4.2 Prostituce

Prostituce (z lat. prostituere) je poskytování sexuálních služeb za úplatu nebo jakoukoli jinou protihodnotu. Prostituce bývá přirovnávána k nejstaršímu lidskému řemeslu na světě. Prostituce v České republice není trestným činem, tudíž za ni nemůže být stíhána ani prostitutka, ani její zákazník. Prostituci je možno právně postihnout pouze nepřímo.

Trestným činem je myšleno kuplířství, vydírání, omezování osobní svobody nebo ohrožování mravní výchovy mládeže. Do konfliktu se zákonem je možné dostat se i za ohrožování pohlavní nemocí a její šíření.²⁸ Ženy a dívky, které se rozhodnou být prostitutkami dobrovolně, jsou často vedeny touhou po rychlém výdělku, po dobrodružství a mnohdy považují prostituci za jediné východisko, jak se dostat z dluhové pasti. Jiným případem je závislost ženy na osobě, která ji přesvědčí a donutí k provozování prostituce.

V posledních třech desetiletích velmi vzrůstá zájem o řešení ženské otázky prostituce, kterou se zabývá jak medicína a psychologie, tak i literární věda, historie, antropologie a kriminologie.²⁹

V České republice je několik nevládních organizací, charitativních sdružení a církevních spolků, které řeší primární, sekundární i terciární prevenci a sociální dopady související s prostitucí.

Patří mezi ně zejména občanská sdružení „Rozkoš bez Rizika“, „Karo“, „Magdalenum“ a „La Strada“. Na tyto organizace se mají možnost anonymně obrátit jak ženy poskytující rizikové sexuální služby, tak i ženy, které se staly obětí kuplířství, obchodu s lidmi nebo jiné trestné činnosti. V případě nutnosti jim je bezplatně poskytnuta nutná krizová intervence, nezbytné poradenství, lékařské ošetření a popřípadě testování na HIV a AIDS.

2.4.3 Zanedbávání péče o dítě

„Dítě se přirozeně rodí a vyrůstá v rodině. Soužitím v intimním společenství rodiny se člověk jako tvor sociální liší od svých starších biologických příbuzných. Rodina coby instituce vznikla na počátku lidských dějin jako ochranné společenství,

---

²⁸ CHMELÍK J. aj. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 66.

²⁹ RINGDAL J. N. *Nejtěžší povolání světa. Kapitoly z dějin prostituce*. Brno: Doplněk, 2000, s. 404.

*kteřé chrání před vnějším nebezpečím. Po tisíce let sloužila rovněž jako prostředek k předávání základních duchovních a materiálních hodnot.*³⁰

Povinností každého rodiče je odpovídajícím způsobem pečovat o své dítě. Tuto povinnost ukládá zákon č. 89/2012 Sb., konkrétně § 884 Péče o dítě a jeho ochrana.

(1) Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.

*(2) Výchovné prostředky lze použít pouze v podobě a míře, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte.*³¹

Rodič zanedbávající péči o dítě nesplňuje základní potřeby dítěte, jimiž jsou vyživovací povinnosti, poskytnutí zdravotní péče a dostatečný dohled a v emocionální rovině potřeba bezpečí, lásky a přijetí.³²

V takovém případě může dojít k narušení normálního vývoje dítěte a v extrémním případě až k ohrožení života. V otázkách rozhodování o péči o dítě a ukládání preventivních opatření je zástupcem dítěte Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). OSPOD by měl jednat vždy ve prospěch dítěte tak, aby nedošlo k ohrožení jeho zájmů, vypracovává soudní posudky, popřípadě může zprostředkovat náhradní rodinnou péči.³³

2.4.4 Majetková trestná činnost

Majetková trestná činnost představuje v České republice trvale zhruba dvě třetiny veškeré kriminality. Můžeme ji charakterizovat útokem proti cizímu majetku. Nejčastější formou jsou krádeže, zpronevěry a podvody. Trestné činy proti cizímu majetku řadíme do tří okruhů:

---

³⁰ PÖTHE P. *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1999, s. 25.

³¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 884 odst. 1, 2. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2012, částka 33, s. 1122 [cit. 2014-07-13]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2012&typeLaw=zakon&What=Rok&stranka=16>.

³² VANÍČKOVÁ, H. Zanedbávání péče o dítě. *Šance Dětem* [online]. 2012 [cit. 2014-07-13]. Dostupný z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-dospeloho-k-diteti/zanedbavani-pece-o-dite.shtml>.

³³ MPSV. Sociálně-právní ochrana dětí – obecný úvod. *Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí* [online]. 2009 [cit. 2014-07-13]. Dostupný z: <http://www.ospod.cz/informace/obecne/>.

- obohacení pachatele (krádež, zpronevěra, podvod, lichva, loupež a vydírání) většinou posuzujeme jako formy násilné kriminality,
- poškozování věřitele, poškozování cizí věci, porušování povinnosti při správě cizího majetku,
- podílnictví - pachatel využívá trestné činnosti páchané jinou osobou.³⁴

Majetkové trestné činy tvořily vždy podstatnou část celkové kriminality. Mezi pachateli trvale převažují muži (cca 90 %), ženy tvoří trvale asi 8 – 10 %, recidivisté se podílejí přibližně 20 % a mladiství pachatelé zhruba 10 – 12 %.³⁵

---

³⁴ ŠTABLOVÁ, R. *Kriminologie. Studijní texty* [online]. Praha: 2008, s. 36 [cit. 2014-07-13]. Dostupný z: <http://old.vsr.cz/kestazeni/predmety/kriminologie.pdf>.

³⁵ *Tamtéž*, s. 36 [cit. 2014-07-13].

3 Věznice Světlá nad Sázavou

Věznice ve Světlé nad Sázavou je první a jedinou věznicí v České Republice, kde je umožněno matkám s dětmi pobývat na specializovaném, velmi moderně zařízeném oddělení. Od doby založení prošlo oddělením bezmála 120 odsouzených matek a 130 dětí.³⁶

V minulosti byly budovy a areál, ve kterém se dnešní věznice nachází užíván jako ubytovací zařízení pro školy v přírodě spadající pod Školský úřad v Teplicích.

Ubytovací kapacita však nebyla plně využívána, a tak na základě rozhodnutí úřadů byl areál zrekonstruován a následně převeden do užívání Vězeňské služby ČR. Od 6. 11. 2000 zde byly umístovány první odsouzené ženy.

Vězeňské zařízení ve Světlé mělo původně statut věznice typu B, s dozorem. Věznice byla následně rozšířena a začaly zde být umístovány ženy, kterým soud vyměřil trest do věznice s ostrahou. Kapacita věznice pak byla navýšena přibližně na 400 míst. Věznice Světlá nad Sázavou jako jediná svého druhu v České republice zajišťuje od roku 2002 výkon trestu matek s dětmi do tří let. Od druhé poloviny roku 2002 byla profilace věznice rozšířena o výkon vazby žen těhotných a žen s novorozenci.

Kromě toho však věznice zajišťuje výkon trestu specifickým skupinám odsouzených, které vyžadují zvláštní přístup.³⁷

3.1 Přijímání do výkonu trestu

Po přijetí do věznice jsou ženy nejdříve umístěny na tzv. nástupní oddělení, kde dochází k jejich postupné adaptaci na toto zařízení. Zde jsou seznámeny se svými základními právy a povinnostmi. O všem se následně vypracuje záznam, který je povinná odsouzená podepsat. Nezbytností je také osobní a lékařská prohlídka.

Odsouzené ženy musí projít komplexním posudkem na základě vyjádření odborné komise, která se skládá z psychologa, speciálního pedagoga, sociálního

---

³⁶ HODNÁ, E. Desetiletí oddělení pro matky s dětmi. *České vězeňství* [online]. 2013, č. 1/2013, s. 18 – 20 [cit. 2014-07-19]. Dostupný z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Ceske%20vezenstvi/2013/CV_1_2013.pdf .

³⁷ Stručná charakteristika věznice. *Vězeňská služba České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-07-19]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou93/zakladni-informace-154/strucna-charakteristika-veznice-275>.

pracovníka, vychovatelky, pracovníka ekonomického a správního oddělení, pracovníka referátu výrobní činnosti a zástupce vedoucího oddělení vězeňské a justiční stráže pro dozorní službu. Délka pobytu na nástupním oddělení bývá zpravidla odlišná, ale ve většině případů nepřesahuje dva týdny. Po uplynutí této doby je dotyčná žena předvolána před zařazovací komisí, kde již dostane určeno konkrétní místo ubytování a také vychovatele, jemuž je následně svěřena do péče.

3.2 Programy zacházení

Pojem *program zacházení* představuje systém aktivit, podmínek a zásad, které je třeba uplatnit, aby trest odnětí svobody měl výchovný účinek.³⁸ Pojem *zacházení* je přejat z materiálů Rady Evropy a OSN a je překladem anglického termínu *treatment*.³⁹

Program zacházení definuje přesně určené metody zacházení s odsouzeným tak, aby směřovaly k dosažení cíle. Součástí programu je i způsob zaměstnávání odsouzené a její pravidelné účasti na pracovních terapiích, popřípadě umožňuje odsouzeným i možnost dalšího vzdělávání či jiné náhradní činnosti, které jsou směřovány tak, aby vytvořily předpoklady pro následný samostatný způsob života a zahrnuly resocializaci a napravení. V úvahu přicházejí i jiné varianty programu zacházení definované v § 41 odst. 3 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody.

3.3 Specifika výkonu trestu odnětí svobody matek s dětmi na specializovaném oddělení

Specializované oddělení pro výkon trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí bylo zprovozněno dne 1. 10. 2002. Jeho celková kapacita je 15 míst pro ženy s celkovým počtem 20 dětí. Jedná se o velmi moderně a specificky zařízené oddělení ve vězeňství ČR, ve kterém je matce umožněno pečovat při výkonu trestu o své nezletilé dítě. Na oddělení jsou přijímány odsouzené na základě vlastní žádosti a kladného rozhodnutí vedení věznice. V době zpracování předkládané práce bylo na oddělení

---

³⁸ ČERNÍKOVÁ, V. aj. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 143.

³⁹ HAIŠ, K. a HODEK, B. *Velký anglicko-český slovník*. Praha: Academia, 1993, s. 130.

umístěno pouze 5 matek s jejich dětmi, neboť na základě amnestie udělené prezidentem v roce 2013 byla většina odsouzených matek propuštěna na svobodu.

3.3.1 Podmínky pro přijetí na specializované oddělení

U žen odsouzených ve standardním výkonu trestu se liší program zacházení od programu žen umístěných na specializované oddělení. Zatímco v běžném výkonu trestu jsou v popředí především pracovní aktivity nebo terapeutické programy, u matek ve výkonu trestu převažují hlavně poradenské aktivity pod vedením odborných zaměstnanců, jako je speciální pedagog, vychovatel, terapeut a psycholog. V případě zdravotních komplikací matek i dětí hraje neméně významnou součást i lékař a zdravotní sestra.

Při nástupu na toto specializované oddělení je nutné, aby uchazečka splňovala několik základních podmínek:

- 1) žena nebyla před výkonem trestu odnětí svobody omezena v rodičovské zodpovědnosti či nebyla její rodičovská zodpovědnost pozastavena a neexistuje tedy vhodnější forma péče o dítě (svěření do péče jiné osobě),
- 2) trest odsouzené matce skončí zpravidla do dovršení 3 let věku dítěte, výjimečně do 5 let jeho věku,
- 3) délka uloženého trestu matky je zpravidla delší než 6 měsíců,
- 4) žena o své dítě před výkonem trestu řádně pečovala a po propuštění z výkonu trestu bude mít možnost se o dítě i nadále starat,
- 5) zdravotní a psychický stav musí umožňovat ženě o dítě pečovat, kontraindikací je závislost na drogách, alkoholu, závažné psychické problémy, výrazně nízká mentální úroveň (zdravotní stav matky neodůvodňuje obavu, že se po dobu výkonu trestu nebude schopna o dítě starat),
- 6) kladné stanovisko lékaře a dětského psychologa k umístění dítěte na specializované oddělení,
- 7) doloženost finančního zajištění nákladů, které vzniknou při uspokojování potřeb dítěte v oddělení,
- 8) kladné stanovisko Orgánu sociálně-právní ochrany dětí,

9) existující zdravotní pojištění matky a dítěte.⁴⁰

Důvodem pro zařazení matky s dítětem na toto specializované oddělení je plnění několika důležitých cílů, kterými jsou:

- zvládnutí péče o dítě a formování jeho osobnosti,
- zabránění odloučení matky od dítěte umístěním v jiném zařízení,
- rozvíjení pocitu samostatnosti a zodpovědnosti, stimulování postojů a dovedností, jež pomohou odsouzeným matkám navrátit se do společnosti,
- vytváření pevného vztahu vedoucího k rodičovské odpovědnosti,
- posilování a rozvíjení kladné citové vazby mezi matkou a dítětem,
- vedení odsouzených ke komplexní péči o duševní a psychický rozvoj dítěte, k získávání nových teoretických a praktických vědomostí a zkušeností v péči o dítě a k vytvoření návyku každodenní péče o dítě.⁴¹

3.3.2 Nástup do výkonu trestu

Vnitřní řád věznice Světlá nad Sázavou vymezuje následující povinnosti při nástupu na specializované oddělení. Matka musí mít na svém účtu ve věznici složenou částku minimálně rovnou dvojnásobku životního minima dítěte do 6 let, dále částku pro své potřeby (doporučeno je alespoň 3000 Kč). Matka musí následně při nástupu předložit zdravotní a očkovací průkaz dítěte, průkaz zdravotní pojišťovny, aktuální potvrzení o zdravotním stavu dítěte, potvrzení o bezinfekčnosti a rodný list dítěte. V případě, že je dítě svěřeno soudem do péče matky, je bezpodmínečně nutné předat i soudní rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče a veškeré související dokumenty od soudu.⁴²

Po nástupu, což je v obvyklých případech doba asi dvou týdnů, kdy jsou ženy převážně umístěny rovnou na specializované oddělení, se odsouzené ženy seznamují se

---

⁴⁰ *Metodický list č. 6, kterým se stanoví bližší podrobnosti pro výkon trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí ve věznici Světlá nad Sázavou.* Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2002, s. 4.

⁴¹ *Metodický list č. 6, kterým se stanoví bližší podrobnosti pro výkon trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí ve věznici Světlá nad Sázavou.* Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2002, s. 1 - 2.

⁴² *Vnitřní řád Věznice Světlá nad Sázavou.* Věznice Světlá nad Sázavou: 2013, čl. 5 odst. 3 – 6.

základními právy a povinnostmi danými zákony a vnitřním řádem věznice, což následně stvrdí svým podpisem. Poté se odsouzené ženy podrobí vyšetření odborných pracovníků, kteří zpracují komplexní zprávu a konkrétní návrh programu zacházení „na míru“.

Při přijetí do výkonu jsou matky podrobeny lékařské prohlídce stejně jako dítě. Dítě je za přítomnosti matky prohlédnuto pediatrem, kde poté matka podepíše zápis o provedené prohlídce a souhlas se skutečnostmi, že v případě umístění dítěte na lůžkové oddělení věznice kvůli nemoci se bude o dítě starat osoba pověřená z řad vězeňského personálu. Odsouzené matky si u sebe mohou ponechat všechny potřeby pro dítě jako oblečení, hračky a nezbytné množství léků, které dítě či matka na základě rozhodnutí lékaře užívá.

3.3.3 Způsob výkonu trestu

Matka ve výkonu trestu po umístění specializované oddělení celodenně pečuje o své dítě. Tato péče zahrnuje péči o jeho zdraví, tělesný, citový, mravní a rozumový vývoj.⁴³ Dle předepsaných směrnic mu zajišťuje příjem stravy, praní, žehlení, úklid a dohlíží na dodržování hygieny. S dítětem má možnost trávit volný čas, který je plánován většinou týdenním harmonogramem. Zahrnuje hry s dětmi, vycházky nebo různé výtvarné, hudební či sportovní aktivity. Matka má po celou dobu výkonu trestu dítě u sebe na samostatném pokoji, který je vybaven lůžkem pro matku i dítě, přebalovacím pultem, skříní na dětské prádlo, umyvadlem, kosmetikou, ohrádkou, skříní pro uložení věcí matky i dítěte a stolkem se židlemi. Maximální stáří dítěte, které může mít matka u sebe v péči v prostorách věznice, jsou 3 roky, minimální věk pro pobyt dítěte je 1 rok, pokud je dítě mladší, doba nástupu výkonu trestu je odložena do dovršení požadovaného věku dítěte.

---

⁴³ *Metodický list č. 6, kterým se stanoví bližší podrobnosti pro výkon trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí ve věznici Světlá nad Sázavou.* Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2002, s. 1.

3.3.4 Emoční vývoj dítěte v batolecím věku

Během 2. a 3. roku života roste emocionální schopnost různě reagovat na určité situace, ale i na potřeby a prožitky jiných lidí. Dle Eriksona je udržení emocionální rovnováhy jedním z významných vývojových úkolů. Batolecí věk (1 – 3 roky) je z pohledu Eriksona rozhodující pro vývoj budoucích emocí, rovnováhu mezi láskou a nenávistí.⁴⁴

Pro batolecí věk je velmi důležité teritorium domova, tedy místo, které dítě důvěrně zná a kde se cítí bezpečně. Dítě zde není zatíženo množstvím neznámých podnětů, kterých je mimo domov hodně. Zde si také rozvíjí vztahy s nejbližšími lidmi ve svém okolí, prostředí vnímá jako součást svého individuálního sebepojetí (vlastní hračky, postel, výzdoba pokoje).⁴⁵

I když dítě velmi vnímá prostředí, ve kterém vyrůstá, a jeho uspořádání, do věku tří let příliš nevnímá prostory, ve kterých vyrůstá, prioritou je interpersonální vztah s nejbližšími osobami, v tomto případě především upevnování vztahu s matkou a nejbližšími osobami ve svém okolí. Nicméně prostředí specializovaného oddělení je uzpůsobeno tak, aby se dítě necítilo výkonem trestu matky nijak omezeno či ohroženo a netrpělo psychickou újmou. Na zdech jsou barevné kresby dětských postav z oblíbených pohádek, jako například Krtek a Šmoulové, celkově působí prostředí jako objekt mateřské školy než zařízení pro výkon trestu odnětí svobody.

3.3.5 Denní režim

Denní režim na oddělení začíná v 7.00 ráno a probíhá dle časového harmonogramu, který zahrnuje početní prověrku, ranní hygienu, přípravu snídaně, úklid, dopolední vycházky a pracovní činnosti v souvislosti s péčí o dítě, pracovní aktivity jako je šití a žehlení, přípravu stravy, společný oběd, který připravují matky pro sebe i své děti, spánek dětí a polední klid, vycházky, odpolední program zahrnující aktivity pro matky s dětmi zaměřené na kladný duševní rozvoj dětí, večeři, večerní hygienu a noční klid.

Odsouzená má na tomto oddělení možnost určitých privilegií, například v podobě stravování. Podílí se společně s ostatními matkami na přípravě stravy dětí v

---

⁴⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005, s. 142.

⁴⁵ *Tamtéž*, s. 146.

dietní kuchyni pod dohledem zaměstnanců referátu stravování a dietní sestry. Příprava jídelníčku a stravy patří mezi jednu z resocializačních a pracovních – terapeutických metod výkonu trestu na specializovaném oddělení ve Světlé.⁴⁶

3.3.6 Programy zacházení odsouzených matek

Každé odsouzené matce je „na míru“ zpracován program zacházení, který se za využití vhodných metod a forem skládá z:

a) **Pracovních aktivit**, kdy ženy zajišťují potřebné úklidové činnosti nutné ke každodennímu provozu věznice. Úklid provádějí všechny odsouzené na specializovaném oddělení dle rozepsaného harmonogramu.⁴⁷

b) **Vzdělávacích aktivit**, určených pro ženy s dokončeným základním vzděláním, které mají motivaci pokračovat ve studiu. Toto vzdělávání je realizované středním odborným učilištěm nebo formou odborných a rekvalifikačních kurzů z oblasti pediatrie, komplexní péče a zdravého životního stylu.⁴⁸

c) **Speciálně výchovných aktivit**, zahrnujících terapie skupinově nebo individuálně zaměřené především na kladné formování mezilidských vztahů, vytváření společensky přijatelného chování, vnímání potřeb druhých, snahu o rozvoj empatie, posilování morálně volní složky osobnosti, sebeovládání a zvládnání agrese, sociálně právní poradenství a průběžnou spolupráci s Orgánem sociálně–právní ochrany dítěte.

d) **Zájmových aktivit**, kterými jsou například kroužek vaření, šití, údržby prádla, pletení, ale také relaxace, jóga a společné cvičení žen s dětmi

---

⁴⁶ *Vnitřní řád Věznice Světlá nad Sázavou*. Věznice Světlá nad Sázavou: 2013, čl. 12 odst. 1 - 8.

⁴⁷ *Metodický list č. 6, kterým se stanoví bližší podrobnosti pro výkon trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí ve věznici Světlá nad Sázavou*. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2002, s. 8.

⁴⁸ *Tamtéž*.

Dalšími opatřeními programu zacházení je konání pravidelných porad týmu a vedení systematické dokumentace vývoje a chování každého dítěte. V případě, že se jakkoliv prokáže matčina nedostatečná péče o dítě, řeší vzniklou situaci vedení věznice prostřednictvím Orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Při programu zacházení se zohledňuje osobní problematika žen i věkové a individuální zvláštnosti dětí.⁴⁹

3.3.7 Program výchovy a vzdělávání dětí

Konkrétní pedagogické a výchovné postupy zde vycházejí vždy ze stávající situace. Práce s dětmi má charakter individuální a skupinový a je přizpůsobena věku dětí. Činnost by měla odpovídat skutečnému věku a individuálnímu vývoji. Obsahem programu výchovy a vzdělávání je uspokojování biologických potřeb – tzn. zajištění výživy, stravování a získání a upevnění základních hygienických návyků a dále pak psychosociálních potřeb, kdy je pozornost zaměřena na oblast psychomotorického vývoje, vnímání, emocí a správného rozvoje řeči. Prioritou je pozitivní rozumový a citový vývoj dítěte.

---

⁴⁹ *Metodický list č. 6, kterým se stanoví bližší podrobnosti pro výkon trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí ve věznici Světlá nad Sázavou.* Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2002, s. 8.

II Výzkumná část

4 Kvalitativní výzkumná sonda

4.1 Způsob zpracování a popis použité metody

V této empirické části byla použita metoda kvalitativního výzkumu, konkrétně případová studie, ve které jde především o mapování složitosti jednotlivých případů, popis vztahů v jejich celistvosti.

Případové studie jsou zaměřeny na interpretaci vztahů tak, aby podrobně ilustrovaly zkoumané jevy a zlepšily jejich porozumění.⁵⁰

„V případové studii jde o detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů.“⁵¹

S ohledem na charakter výzkumu předkládané práce nelze z důvodu nezpřístupnění všech požadovaných dokumentů a komplexních informací (např. lékařská zpráva dítěte a matky) ze strany vedení věznice hovořit o případové studii v pravém slova smyslu, nýbrž spíše o kvalitativní výzkumné sondě.

Informace byly získány analýzou poskytnutých dokumentů a narativními rozhovory s odsouzenými ženami. Nastíněním životního příběhu jsem se snažila zachytit jedinečnost každého případu a přiblížit jej tak ve své komplexnosti.

Cílem šetření bylo přiblížení a zmapování průběhu výkonu trestu odsouzených matek s dětmi na základě sociální a rodinné anamnézy, psychologického posudku a narativního rozhovoru s odsouzenými ženami.

„Lidé ze své podstaty vyprávějí příběhy. Příběhy poskytují koherenci a kontinuitu zkušenosti člověka a hrají centrální roli v naší komunikaci s jinými. Příběh je v narativní psychologii prostředkem i cílem výzkumu. Osoba je živým textem, vlastním svět příběhů. Narativní epistemologie narušuje ideu velké teorie a implicitně v sobě obsahuje hledání lokálního vědění, což posiluje pluralitu a reflexivitu vědění. Teorie a praxe jsou propojeny těsněji, než kdykoliv předtím.“⁵²

---

⁵⁰ HENDL, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999, s. 159.

⁵¹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 407.

⁵² ČERMÁK, I. a MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní výzkum ve vědách o člověku na prahu třetího tisíciletí*. Brno: Albert, 2002, s. 15.

Klíčovými tématy individuálních rozhovorů byly osobní příběhy žen, které je dovedly k trestné činnosti a sociálně patologickým jevům, následně jejich motivace k nápravě, upřednostňované aktivity programu zacházení, využívání duchovních a psychoterapeutických aktivit a v neposlední řadě i témata mateřství a plánů do budoucna. Na základě sociálních a rodinných anamnéz odsouzených matek a rozhovorů s nimi bylo cílem posoudit, zda lze hovořit o určitých podobných schématech a opakujících se vzorcích. Na závěr respondentky hodnotily, jak samy vnímají pobyt na tomto oddělení a jak jej vnímají jejich děti.

Výzkumné šetření proběhlo na specializovaném oddělení (SpO) pro matky ve výkonu trestu na dětském oddělení s kapacitou 15 míst dne 17. 3. 2014 a dne 14. 4. 2014. V uvedené dny bylo na oddělení pouze **5 matek a 5 dětí**, na základě amnestie bylo v loňském roce propuštěno 6 odsouzených matek. S poskytnutím rozhovoru souhlasily 4 z 5 dotázaných žen. Dotazované ženy byly informovány o skutečnosti, že informace získané z rozhovorů budou využity pro zpracování bakalářské práce, k čemuž poskytly ústní informovaný souhlas.

4.2 Rozhovor se sociální pracovnící

Po příchodu jsem byla uvedena sociální pracovnící, která mne provedla po jednotlivých úsecích SpO a následně zodpověděla všechny otázky týkající se provozních záležitostí chodu SpO, osvětlila mi jejich podmínky přijetí, které jsou popsány v teoretické části této práce, a předložila konkrétní dokumenty a formuláře, které musí každá odsouzená vyplnit před nástupem do výkonu trestu. Přiblížila spolupráci s Orgánem sociálně-právní ochrany dětí, který pravidelně dochází na kontroly každé tři měsíce.

4.3 Rozhovor s psychologičkou a psychoterapeutkou

Dalšími osobami, s nimiž jsem měla možnost vést rozhovor, byla psychologička a terapeutka. Zajímalo mne, jakým způsobem se vypracovává psychologický posudek odsouzených žen a co vše zahrnuje. Měla jsem možnost nahlédnout do spisů odsouzených matek pro komplexnost mého výzkumného šetření. Psychoterapeutka mi

---

vysvětlila, s jakou časovou frekvencí probíhají skupinová a individuální terapeutická sezení. Vše je přizpůsobeno konkrétním potřebám matek a jejich zájmu o účast na terapiích. Klasická skupinová psychoterapie zde probíhá, pokud je na oddělení více než 10 matek. Aktivity jsou zaměřené na činnosti spojené s péčí o děti a jejich výchovou s důrazem na vývojové stupně dětí a jejich individuální potřeby. Aktivity se především týkají rozvoje hrubé a jemné motoriky u dětí, rozvoje řeči a prohlubování vztahu mezi matkou a dítětem. Individuální forma psychoterapie je pro matky, které z nějakého důvodu nedovedou vyřešit jakýkoliv vnitřní konflikt, trpí depresemi, výbušností nebo se špatně adaptují mezi ostatními. Účinná individuální psychoterapie je především u matek, které prošly závislostí na návykových látkách a na alkoholu. Zde se preferují kognitivně-behaviorální psychoterapeutické přístupy s prvky logoterapie. Hlavní prioritou je, aby chování matek nemělo negativní dopad na děti.

4.4 Sběr dat a popis průběhu získávání informací k jednotlivým případovým studiím

Sběr dat k případovým studiím probíhal následujícím způsobem. Nejdříve mé dotazy směřovaly na odborné zaměstnance SpO – sociální pracovníci, psychologku, psychoterapeutku, vychovatelku a pedagogy v blízké školce, kam děti pravidelně docházejí.

Všechny ženy na SpO byly ochotné a velmi vstřícné se zúčastnit rozhovorů, zaměstnanci věznice poskytli mnou požadované sociální a rodinné anamnézy, psychologické posudky žen a vyjádření Orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Plánování návštěv věznice bylo poněkud komplikované, vše muselo být dohodnuto s přibližně čtyřměsíčním předstihem a následně schvalováno několika stranami od vedení věznice až po odborné zaměstnance. K samotnému výkonu šetření nebylo povoleno žádné nahrávací zařízení (diktafon, mobil, audio nebo video), rozhovory byly zaznamenávány pouze písemnou formou. Psychologické posudky jsem si mohla jen v rychlosti prohlédnout, zdravotní dokumentace mi nebyla ukázána. Nezbytné bylo samozřejmě podepsání mlčenlivosti, že veškeré získané informace budou použity pouze za účelem zpracování bakalářské práce a jména žen i jejich dětí budou v textu pozměněna.

Výzkumné šetření proběhlo na SpO pro matky ve výkonu trestu na dětském oddělení s kapacitou 15 míst dne 17. 3. 2014 a dne 14. 4. 2014. V uvedené dny bylo na

oddělení pouze 5 matek a 5 dětí, na základě amnestie bylo v loňském roce propuštěno 6 odsouzených matek.

Postup výzkumu se zakládá na kombinaci informací zjištěných na základě psychologických a sociálních posudků a na základě informací poskytnutých odbornými zaměstnanci. Všechny získané údaje mají velmi intimní charakter:

- **Rodinná anamnéza** je zaměřena na zjišťování všech údajů o rodičích a sourozencích, vzájemných vztazích, náhlých událostech, které mohly mít vliv na vývoj patologického chování v pozdějším věku a eventuelní motivaci k trestné činnosti.
- **Osobnostní psychologický profil** zkoumá u odsouzených intelektové schopnosti, emoční stabilitu, hodnotovou orientaci a motivační činitele chování. Dále se zaměřuje na verbální i neverbální projev odsouzené a možný vliv zneužívání návykových látek v minulosti na současný psychický stav.
- **Osobní a sociální profil osobnosti** je vypracován na základě rozhovorů s respondentkami a relevantních poznatků ze spisů. Je zaměřen na popis trestní minulosti a popis sociálních vazeb s blízkými osobami. Sociální osobnostní anamnézy respondentek byly zaměřeny na popis trestní minulosti, spouštěcí mechanismy trestné činnosti včetně motivace k jejímu páčání. Ženy hodnotily své sociální vazby s blízkými osobami, včetně osob s trestnou minulostí. Zaměřovaly se i na otázky komunikace, konfliktů a sociálního zázemí. Některé respondentky popisují svůj dosavadní životní styl, kdy se identifikovaly s kriminální subkulturou nebo se ztotožňovaly s filosofií některých extrémistických skupin

5 Případové studie odsouzených matek

5.1 Případová studie č. 1 – Martina (26 let) a Jáchym (32 měsíců)

5.1.1 Stručný úvod do případové studie

První ženou mé případové studie byla šestadvacetiletá Martina se synem Jáchymem (32 měsíců). Odsouzená, v minulosti již dvakrát soudně trestaná, souhlasila s rozhovorem, působila poměrně klidným a vyrovnaným dojmem. Po dobu našeho rozhovoru byla koncentrovaná a se zájmem reagovala na kladené otázky. Její projev byl otevřený, chvílemi velmi emotivní s bohatou mimikou a neverbální komunikací. Nepříliš vyvinutá slovní zásoba i vyjadřovací schopnosti odpovídají dosaženému vzdělání.

5.1.2 Rodinná anamnéza

Martina pochází z úplné primární rodiny, vychovávali ji oba vlastní rodiče do doby, než se rozvedli. Po rozvodu rodičů byla Martina v péči matky, která ji vychovávala. Matka často střídala sexuální partnery a na základě toho má Martina pět nevlastních sourozenců. Vyrůstala spolu s nimi a nevlastními otci, kteří se v domácnosti střídali. S biologickým otcem se nestýkala, založil si vlastní rodinu, odstěhoval se do jiného města a o dceru z prvního manželství nejevnil zájem. O svém dětství nechtěla Martina příliš hovořit, vzpomíná na ně nerada. Vnímá jej jako nepříliš harmonické, šťastné a spokojené, chybělo tam vždy „teplo domova“. Z původní rodiny byl soudně trestán bratr za drobné delikty, podvody a násilné přepadení. V současné době je také ve výkonu trestu odnětí svobody.

Martina absolvovala pouze ZŠ, další vzdělání nemá. Z jejích slov ji škola byla spíše na obtíž, často chodila za školu a neplnila své povinnosti, za což byla následně doma trestaná. Po škole nastoupila do zaměstnání jako pomocná síla v restauraci svého strýce, dále byla dlouhodobě v evidenci Úřadu práce. Neměla příliš velké ambice a dle jejích slov spíše žila životem, kdy nebyla zvyklá vykonávat příliš povinností do doby, než porodila svého prvního syna. V současné době má dvě děti, syna Matěje a mladšího Jáchyma, se kterým je ubytována na SpO ve věznici Světlá nad Sázavou.

5.1.3 Osobnostní profil na základě psychologického posudku

Dle vyjádření psychologa a psychologického posudku je Martina psychosociálně nevyzrálá, s nedostatečně zformovaným systémem vnitřních zásad a norem. Její dosavadní způsob života měl převážně konzumní a požitkářský charakter zaměřený na uspokojování vlastních a okamžitých potřeb. Tento fakt Martina vnímá jako důsledek nestabilního rodinného zázemí a následného zneužívání drog. V minulosti již byla dvakrát soudně trestaná, v podmínce. Ve výkonu trestu se nachází poprvé.

V běžných situacích je temperamentně nevyhraněná, dokáže být velmi přátelská, vstřícná, bez známek agrese. Dalším jejím povahovým rysem je nevázanost, nezdrženlivost, svéhlavost a patrné egocentrické zaměření. Autority, konvence a závazky vnímá jako omezování vlastních osobních možností. Chce mít možnost rozhodovat podle vlastního přesvědčení. Není však příliš schopna domýšlet následky svého mnohdy impulsivního a zkratovitěho jednání a svých rozhodnutí. Sama se cítí být výraznou individualitou a požaduje, aby okolí bezpodmínečně přijímalo její názory, což často vede ke konfliktním situacím. Má zájem o spoustu nových zážitků a navazování nových kontaktů, vztahy, které navazuje, však zůstávají povrchní. Žije převážně přítomností. Martininy intelektové schopnosti se dle komplexního psychologického vyšetření pohybují v rámci populačního průměru, frustrační tolerance je snižena. Při dlouhodobé zátěži může reagovat impulsivně, zkratovitě a neadekvátně dané situaci. Její schopnost volní seberegulace je zachována pouze částečně. Náhled na konanou trestnou činnost je nedostatečný, trest přijímá pouze formálně. Na můj dotaz, jak vnímá příčiny svého selhání, odpovídá, že vše je vinnou nepřízně osudu a užívání drog. Druhé mateřství ji motivovalo ke změně, pracuje na vytváření silné vazby ke svému synovi Matějovi.

5.1.4 Sociální anamnéza a osobní příběh

Martině je v době výzkumu 26 let a má dvě děti. Její první syn Matěj, kterému je nyní 7 let, byl soudně svěřen do péče biologického otce. Žena byla již dvakrát soudně trestaná za opakovanou majetkovou trestnou činnost, vždy byla pouze podmíněčně odsouzená. Ve výkonu trestu se nyní nachází poprvé, výkon trestu nastoupila v červnu roku 2013 a důvodem bylo, že kradla z důvodu dlouhodobé nezaměstnanosti, především Sunary pro dítě a parfémů, které následně prodávala vietnamským prodejcům. Těchto

činů lituje a cítí vinu. Z její rodiny byl několikrát trestaný její bratr za krádeže, podvody a majetkovou trestnou činnost. Na otázku, jak hodnotí své dětství, reaguje, že ho vnímá jako špatné, ovlivněné nedostatkem citu ze strany matky, která se o ni a jejích pět sourozenců příliš nestarala, podle výpovědi Martiny matka řešila především osobní vztahové problémy s muži a neúspěch ve vztazích často řešila alkoholem. Martina v současné době neudrhuje s rodiči ani svým bratrem žádný kontakt. Co se týče jejího vzdělání, absolvovala devět tříd základní školy a v dalším vzdělání nepokračovala.

Po ukončení povinné školní docházky začala brigádně pracovat jako servírka v restauraci svého strýce. Ze vztahu s jejím přítelem Václavem se narodili dva synové. První se Martině narodil v devatenácti letech a později byl svěřen do péče otce z důvodu zanedbávání péče ze strany matky a závislosti na drogách. Vztah s Václavem trval čtyři roky a byl ukončen z důvodu jeho nevěry. V době, kdy byla Martina podruhé těhotná, měl už Václav jinou partnerku, se kterou žil ve společné domácnosti. Toto vnímala jako jedno z nejtěžších období, váhala, zda si dítě ponechat nebo jít na potrat. V současné době žije Martina jeden rok ve společné domácnosti s přítelem Martinem, ale jejich společnou budoucnost teprve řeší. Uvažuje i o návratu k manželovi a odpuštění jeho nevěry, protože chlapeci ho mají rádi. Po vykonání trestu se Martina vrátí nejspíš ke svému současnému příteli, pokud se jí během pobytu otázku partnerství a návratu k bývalému partnerovi nepodaří vyřešit. Nezneužívala nikdy alkohol ve větší míře ani nehrála hrací automaty. Měla však velmi silně vyvinutou závislost na drogách, konkrétně na pervitinu od svých 13 let. Pervitin zneužívala intravenózně a to často i společnými jehlami. Jednou absolvovala detoxifikační léčbu - před šesti lety, ale bohužel neúspěšně, po půl roce se k droze opět vrátila. Jako důvod uvádí, že nebyla dostatečně silná zvládnout své vztahové problémy a po odebrání syna ztratila veškerou motivaci.

Před nástupem do výkonu trestu byla ve velmi náročné osobní a finanční situaci, což také uvádí jako důvod krádeží a majetkové trestné činnosti. Martina si váží možnosti mít u sebe malého Jáchyma, i když pro ni osobně je prostředí věznice velmi depresivní. Mrzí ji nejvíce, že Jáchym nemůže vyrůstat společně se svým sourozencem a v budoucnu je jejím cílem získat Matěje zpátky do péče a najít si smysluplnou práci. Na moji otázku, zda by si chtěla dokončit nějaké vzdělání, reaguje, že by si chtěla do budoucna udělat rekvalifikační masérský kurz. Na moji otázku, jaké má plány do budoucna, uvádí, že by ráda začala sportovat a zapojila do svých oblíbených sportů,

kterými jsou tenis, stolní tenis a jízda na koni, i své dva syny a že udělá vše proto, aby společně i se současným partnerem mohla vychovávat obě děti ve společné domácnosti.

Pobyt ve věznici hodnotí spíše negativně, mluví o „ponorce“ s ostatními ženami na oddělení, i když zde s některými navázala velmi vřelé vztahy. Naopak kladně hodnotí posílení vzájemného vztahu se synem. Z programů zacházení si nejvíce oblíbila kurz šití a arteterapie, kdy se může sama realizovat ve tvorbě vlastních návrhů. Personál hodnotí jako spíše rodinný, vstřícný, velmi důsledný, ale spravedlivý. V kolektivu s ostatními odsouzenými ženami problémy nemá. Nedovede si představit, že by byla na klasickém ženském oddělení ve výkonu trestu.

5.1.5 Závěr šetření

Na Martinině případu je patrná v průběhu jejího dosavadního života a vnitřního nastavení před výkonem trestu určitá vnitřní demotivace ke změně (nechuť pokračovat ve studiu, zanedbávání péče o první dítě a drogová závislost) a možná psychická labilita samostatně se rozhodovat a žít na základě probíhajících událostí. Sama během rozhovoru několikrát poukázala na disharmonii rodinného zázemí, způsobenou vztahem s promiskuitní matkou, která se jí příliš nevěnovala, a nepřiměřenými výchovnými tresty. Patrné jsou zde i tendence k závislostnímu chování a nejasné cíle v partnerských vztazích, kdy Martina v současné době žije s přítelem, ale dle jejích slov si není vztahem jistá a uvažuje o návratu k otci obou dětí.

Ve věznici má Martina možnost ujasnit si své priority, kterými jsou bezpochyby nyní její děti, a plně si zde začala uvědomovat roli matky. Psychosociální a arteterapeutické aktivity hodnotí velmi kladně, vztah k zaměstnancům věznice hodnotí spíše neutrálně.

5.2 Případová studie č. 2 – Monika (24 let) a Eliška (22 měsíců)

5.2.1 Stručný úvod do případové studie

Monice je v době výzkumu 24 let a je jednou z nejmladších odsouzených žen na specializovaném oddělení společně se svojí 22 měsíční dcerou Eliškou. Monika si zde odpykává trest za prodej a distribuci drog. Je prvotrestaná, doposud nebyla souzena za žádné delikty. Monika byla zpočátku spíše uzavřená do sebe, nicméně souhlasila

s naším rozhovorem a v jeho průběhu se postupně uvolnila a ochotně vyprávěla svůj životní příběh. Musela jsem ji však předem několikrát ujistit, že rozhovor je skutečně důvěrný a pokud nebude chtít o nějakých tématech mluvit, nikdo ji k tomu nebude nutit.

5.2.2 Rodinná anamnéza

Monika se narodila v úplné rodině v malém městě, na své dětství vzpomíná ráda do doby, než jí zemřela matka na rakovinu. V té době jí bylo 14 let. Vzhledem k tomu, že měla o pět let mladšího bratra a otec pracoval na směnný provoz jako vedoucí skladu, aby rodinu uživil, byla velká část zodpovědnosti přenesena na ni. Starala se o chod domácnosti, zastávala vaření, praní i úklid, což mělo samozřejmě dopad na její prospěch ve škole. Koncem deváté třídy začala experimentovat s měkkými drogami a začala mít občasné absence ve škole. Po základní škole nastoupila na odborné učiliště a vyučila se aranžérkou. Otec prý propadal často depresím, které občasně řešil i větším množstvím alkoholu a dětem se příliš nevěnoval. Velkou oporou jim byla babička, která pomáhala s provozními záležitostmi kolem domácnosti a k oběma dětem měla vřelý a láskyplný vztah.

5.2.3 Osobnostní profil na základě psychologického posudku

Monika navazuje kontakty velmi opatrně, je spíše nedůvěřivá, introvertní, v komunikaci preferuje spíše individuální přístup. V jednání je však velmi citlivá a emotivní, což se snaží zakrývat svojí nepřístupností a nekomunikativností. Ve svých osobních vztazích je spíše submisivní, má snahu uspokojovat především potřeby druhých. Z rodinných příslušníků, kteří ji navštěvují, je silně fixována na svého bratra a partnera. Partner ji v minulosti několikrát fyzicky i slovně napadl, i přesto je mu plně oddaná. Má tendenci se podceňovat, ale má jasně stanovený hodnotový systém. Velmi dbá na dodržování pořádku a má silně vyvinutý mateřský pud. Její intelektové schopnosti jsou lehce nad hranicí průměru, vůči zátěži je spíše více odolná, psychicky poměrně stabilní. Je silně motivovaná k nápravě.

5.2.4 Sociální anamnéza a osobní příběh

Monika se narodila v malém městě v úplné rodině, dětství hodnotí jako pěkné, se slzami v očích vzpomíná na matku a říká: „Kdyby tu máma byla, všechno to mohlo dopadnout jinak.“ Otec se jím vzhledem k pracovní vytíženosti příliš nevěnoval a navíc si našel po smrti matky přítelkyni, se kterou Monika příliš nevycházela. Otec ji domu proto raději nevodil a scházel se s ní v jejím bytě. Starost o domácnost a o mladšího bratra zastávala ve většině případů Monika a její babička, která se snažila převzít roli matky a být oběma dětem oporou. Své dospívání hodnotí po smrti maminky jako „v mlze“, vzhledem ke stále častějšímu úniku z reality k drogám.

První kontakt s drogami měla již na základní škole, kdy o přestávkách kouřila s nejlepší kamarádkou marihuanu, občas také společně braly různé uklidňující léky a zapíjely je vínem. V sedmnácti letech se prý zamilovala do přítele staršího o čtyři roky, se kterým poprvé vyzkoušela pervitin. Účinky způsobené drogou se jí zalíbily. Své pocity z užívání drogy hodnotí, že vše bylo zrychlené, příjemné a bezstarostné, cítila lehkost a obrovský pocit blízkosti a štěstí. Říká, že se spíše vyhýbala větším partám. Když se chtěl její přítel jít bavit s přáteli, ona šla pod vlivem drogy domů a malovala obrázky nebo psala básně. Po velmi krátké době užívání přešla na intravenózní aplikaci. Na moji otázku, kde brala na drogy peníze, reaguje, že její přítel byl součástí party, kde se droga vařila. Monika pod stále častějším vlivem drog nebyla motivovaná dokončit učiliště, domů skoro nedocházela, často se neukázala doma i několik dní. Doma řekla, že je u přítele a jeho rodiny, nikdo to neřešil, otec měl svoji práci a milenku a babička se starala o nezletilého bratra. V té době už si zřejmě částečně uvědomovala svoji závislost na droze i na příteli. Velmi snadno se pak dostala i k prodeji drog. „Najednou jsem si mohla koupit, co jsem chtěla, ostatní lidi z party, co taky brali, chodili oblíkaný jak „socky“ a já měla na sobě značkový hadry.“ popisuje svými slovy pocity z prodeje pervitinu. Sama nadále byla aktivním a pravidelným uživatelem, i když mluví o tom, že si občas dávala „pauzy, aby to rozchodila“.

Když zjistila, že je těhotná, byla rozhodnutá si dítě nechat. Svými slovy říká: „Chtěla jsem pro své dítě rodinu, milovala jsem Martina nade vše a těšila se na společný život.“ On bohužel nesdílel stejný názor, život s dítětem si nedovedl příliš představit, ale rozhodnutí nechal na mě. Na můj dotaz, zda pokračovala v braní drog i v těhotenství, odpovídá se sklopenou hlavou, že ano, ale už prý ne v takové míře. Pokoušela se prý přestat, ale bylo to vždy silnější než ona. V té době již měla vytvořenou silnou základnu

svých zákazníků, bydlela společně s přítelem a kamarádkou v pronajatém bytě. V pokročilejším stadiu těhotenství prý užívání drog omezila, dělalo se jí špatně a často měla závratě. Její dcera Eliška se narodila předčasně, o šest týdnů dříve. Měla nízkou porodní váhu, ale naštěstí netrpěla žádnými abstinenčními příznaky. V té době se již policie a přidělená sociální pracovnice začali o její případ zajímat a Monika musela s pravdou ven. „Když prohledávali byt, našli toho doma hromady, nebylo to ani poschovávaný, prostě jsme si nedávali pozor, vykoupali se v tom úplně všichni (myšleno, že byli odsouzeni – pozn. aut.). Dostala jsem 15 měsíců s odkladem, s tím, že nastoupím na detoxifikační léčbu.“ Ta proběhla úspěšně a Moniku čekalo nejdříve 14 dní na vazbě a pak další dva týdny na normálním oddělení, než dostala povolení dostat se na SpO. „To čekání, jestli mě vezmou na „matky“, bylo nekonečný, malá by jinak byla v péči mojí babičky nebo táty, naštěstí to dopadlo dobře.“ Pobyt na SpO vnímá jako druhou šanci, ale také na ni dopadá velká stísněnost prostředí věznice, i když kvůli dětem vše vypadá jako mateřská školka. Ze zaměstnanců má nejraději vychovatelku. I přesto, že je ráda, že může být ve výkonu trestu se svojí dcerou, přiznává, že tu poněkud strádá a že ji poněkud ubíjí stále se opakující režim. Do budoucna má velké plány, ráda by si zařídila společné bydlení, kde by mohla vychovávat Elišku, a chtěla by se pokusit dokončit si vzdělání. Zajímalo by ji pracovat v sociální sféře jako ošetřovatelka u malých dětí nebo pomáhat sociálně slabším.

5.2.5 Závěr šetření

Monika je nyní nejmladší trestanou matkou na oddělení. V Moničině případě nastal zlom v době, kdy její matka zemřela a dívka v citlivém věku se uzavřela do sebe. Z jejího projevu je patrné, že ztrátou matky byla velmi traumatizována. Sama uvádí, že na zodpovědnou roli péče o domácnost, bratra a otce, který občas propadal alkoholu, nebyla v jejím věku připravená, což se projevovalo i na jejím školním prospěchu a vyústilo v následné zneužívání návykových látek. Velmi silným pilířem zde byla její babička.

Sama vnímá, že pokud by si neprošla zkušeností ve výkonu trestu se svojí dcerou a úspěšnou odvykací léčbou, hrozil by jí opětovný návrat k drogám. Vězení chápe jako „druhou šanci“ začít znovu.

U Moniky je patrné silné sociální cítění, chuť pomáhat slabším a bylo by dobré, kdyby se v sociální oblasti (např. pečovatelská činnost nebo práce s dětmi) do budoucna realizovala.

5.3 Případová studie 3 – Daniela (36 let) a Tomáš (30 měsíců)

5.3.1 Stručný úvod do případové studie

Třetí ženou, se kterou jsem provedla rozhovor, byla šestatřicetiletá Daniela, která sdílí pokoj se svým synem Tomáškem. V době výzkumu byla Daniela nejstarší ženou na SpO. Daniela pochází z menšího města na Moravě a v současné době je rozvedená. Ve věznici si odpykává trest za majetkovou trestnou činnost a podvody v celkové délce 23 měsíců. Velmi mne překvapila bezprostřednost, se kterou mi začala vyprávět svůj příběh, během našeho rozhovoru působila klidným a uvolněným dojmem.

5.3.2 Rodinná anamnéza

Daniela pochází z neúplné rodiny, uvádí, že její otec byl z Rumunska a matka Češka. Ve společné domácnosti společně žili do Danieliných pěti let ještě se starší sestrou, poté se její matka s otcem rozvedla. Na dětství nevzpomíná příliš ráda. U nich doma byl prý často křik, vzpomíná, že otec pod vlivem alkoholu několikrát její matku fyzicky napadl a na Danielu i sestru často bezdůvodně křičel. Daniela je vyučená kadeřnice, v oboru však pracovala pouze chvíli po vyučení. Matka se podruhé vdala, když bylo Daniele 12 let a přestěhovali se společně s matkou, sestrou a novým otčímem do jiného města. Tuto situaci popisuje jako velmi náročnou, neboť přišla o své dobré kamarády a připadala si najednou sama. Cítila zpočátku nepříjetí v novém školním kolektivu, vzhledem k tomu, že trpěla vysokou nadváhou, byla často terčem posměšků ze strany spolužáků. Na moji otázku, zda si našla v novém místě nějaké kamarády, odpovídá, že měla dva skutečné přátele, kterým důvěřovala, spíše si lidi nepouštěla, jak říká, „k tělu“.

Základní školu bez větších problémů dokončila a vyučila se kadeřnicí, v oboru se však neuplatnila, práce ji příliš nebavila, pracovala jako barmanka a servírka, spíše brigádně.

5.3.3 Osobnostní profil na základě psychologického posudku

Žena navazuje kontakt bez problémů, velmi dobře spolupracuje, kognitivní a intelektové schopnosti jsou v pásmu průměru až lehkého nadprůměru, verbální schopnosti jsou dostačující. Praktické nadání se projevuje bystrou schopností usuzovat. Tato schopnost chápat vztahy převažuje nad teoretickými dispozicemi, snad vlivem nekulturnosti rodinného prostředí a širšího sociálního okolí či školního vzdělání s nízkou úrovní. Chování vůči ostatním odsouzeným je v normě, rodičovské povinnosti plní zodpovědně. V životě postrádá schopnost akceptace situačních změn, své aktivity směřuje k určitému cíli a má určitou tendenci přizpůsobovat okolnosti sobě tak, jak se jí to hodí. Je velmi pozitivně motivovaná ke změně.

5.3.4 Sociální anamnéza a osobní příběh

Daniela je rozvedená, z prvního manželství má jedno dítě, syna Tomáše, kterému je v době výzkumu 30 měsíců. Daniela byla před nástupem do výkonu trestu nezaměstnaná, v evidenci Úřadu práce, pracovala však stále, dle jejích slov „po různu, co se právě nabízelo“. Po ukončení učiliště pracovala za barem na diskotéce, průběžně asi 4 roky, v té době prý dost střídala své partnery. Závislost na drogách neguje, prý si jen „občas dala na nějaké akci extázi nebo pár šluků trávy“. Když se chtěla uvolnit, spíše konzumovala alkoholické nápoje. Sama sebe vnímá jako nezávislou ženu, která si vždy dokázala užívat života. Přisuzuje svůj temperament prý i tomu, že ji v žilách koluje rumunská krev po otci. Vedla spíše nevázaný život, jak popisuje. „Dlouho jsem v žádném vztahu nevydržela, někdy jsem měla i víc milenců najednou.“ přiznává otevřeně Daniela. V roce 2008 se seznámila se svým nyní již bývalým manželem, se kterým má syna Tomáše. Po velmi krátké době se k němu nastěhovala, partner měl ještě nedořešené závazky z minulosti vůči bývalé ženě, což ovšem nevěděla a netušila ani to, že její nový druh je v podmínce za násilnou trestnou činnost a lichvu. Kromě toho prý měl finanční závazky na více stranách, které nesplácel. Za rok a půl se za něho provdala a postupně prý vycházela pravda na povrch, když přišel její manžel několikrát zmlácený do krve a před domem na něho čekala často podivná dvojice mužů, se kterou vždy zmizel do auta. „V té době už jsem byla těhotná“ vzpomíná Daniela.

O dva měsíce později prý k nim do bytu vtrhlo komando a manžel byl obviněn a vzat do vazby. Následně byl odsouzen na čtyři roky nepodmíněně za pojistné a majetkové podvody.

Na Danielu tak spadlo spoustu půjček a závazků, které musela uhradit a neměla z čeho. „Těhotenství pro mne bylo jedním z nejhrošších období života, na všechno jsem zůstala sama, tak jsem se namočila do průšvihů a už jsem se vezla, šlo o různé podvody a tak.“ sděluje mi. Dále se ke svému případu odmítla vyjadřovat a blíže mi okolnosti nespécifikovala. Dostala dvouletou podmínku na splácení dluhů, ale po porodu syna neměla z mateřské dostatečné prostředky a musela nastoupit výkon trestu. „Stejně už mi všechno exekučně zabavili, nezbylo mi nic, popravdě mi bylo jedno, co se mnou bude, šlo mi hlavně o kluka, aby byl v pohodě a nestrádal.“

Daniela považuje za velkou šanci, že nešla do klasického výkonu trestu odnětí svobody do ženské věznice, jak sama říká „na barák“, ale že když už tu musí být, má u sebe Tomáška a vidí ho vyrůstat. V opačném případě by jí byl syn odebrán a umístěn do ústavní péče. „To jediný mě drží při životě a dodává mi sílu. Děti si spolu moc hezky hrajou, mladší se učí od starších. Je tu občas hrozná ponorka mezi holkama, často se tu řeší zbytečný dohady, některý matky jsou hrozný hysterky.“ popisuje průběh výkonu trestu. Na mé otázky ohledně preferovaných aktivit programu zacházení reaguje, že nejraději má aktivity spojené s dětmi, jako jsou procházky do přírody, za zvířaty a také tvůrčí aktivity arteterapeutického charakteru. Společně s dětmi se prý podílejí i na výzdobě SpO. Daniela mi sděluje, že má časté deprese a v noci špatně spí. Do vězení ji občas chodí navštívit matka, která ale na tom zdravotně není příliš dobře a je v invalidním důchodu.

Plány po propuštění zatím přesně stanovené nemá, říká, že se asi na nějaký čas nastěhuje i s Tomáškem k matce a bude se o ni starat, jak to bude s jejím současným manželem, nedovede nyní říct. „Tomáškoví hrozně chybí táta, nevím, co bude dál.“ říká zlomeným hlasem. Pomalu se loučíme a Daniela říká, že se těší, až prostě zase začne normálně žít, mimo vězeňský personál, mříže a zámky, jednoduše na svobodě.

5.3.5 Závěr šetření

Daniela byla v době výzkumného šetření nejstarší ženou na specializovaném oddělení. U Daniely je patrné poznamenání špatnými rodinnými poměry, především kvůli despotickému otci, psychotyranovi, který pod vlivem alkoholu fyzicky napadal

její matku před jejíma očima a jehož slovních ataků musela být svědkem. Daniela se cítila nepřijatá ve školním kolektivu a v dospělosti si své komplexy méněcennosti kompenzovala promiskuitním chováním. Měla sklony k sobě přitahovat spíše problémové a nezodpovědné partnery, kterým je bohužel i otec jejího syna. Daniela hodnotí pobyt ve vězení spíše jako „nutné zlo“, ale pobyt se synem zvládá v normě a snaží se realizovat především v arteterapeutických činnostech vzhledem k velkému uměleckému talentu (sama se podílela na různých návrzích výzdoby a vymalování místností na oddělení). Do budoucna by pro ni bylo dobré, aby si stanovila přesné cíle a uplatnila se v činnosti, která ji bude vnitřně naplňovat.

5.4 Případová studie č. 4 – Andrea (28let) a Dominik (36 měsíců)

5.4.1 Stručný úvod do případové studie

Další případová studie se zabývá případem bývalé narkomanky Andrey, která je nyní ve výkonu trestu odnětí svobody se svým synem Dominikem. Andrea má za sebou dlouhou etapu odvykání a drogových excesů, bez výhrad souhlasila s rozhovorem a ochotně zodpověděla všechny mé dotazy. Její vyprávění bylo velmi obsažné, chvílemi bylo její vyprávění prokládané mlčením a pláčem.

5.4.2 Rodinná anamnéza

Andrea se narodila jako prvorozená, její bratr se narodil o 5 let později. Otec čelil problémům s alkoholem, matka trpěla depresemi, na které brala léky, ve vztahu rodičů se často stupňovaly neshody a hádky. Dokončila základní školu, následně pokračovala na střední dopravní průmyslovou školu, kterou nedokončila. Andrea často utíkala z domova, trávila čas se svými vrstevníky, kteří byli stejně jako ona závislí na drogách. První neplánované těhotenství v 19 letech skončilo potratem. Z druhého těhotenství se narodil se syn Dominik. Absolvovala detoxifikační léčbu a nyní má dítě v péči.

5.4.3 Osobnostní profil na základě psychologického posudku

Andrea dosahuje intelektových schopností v horním pásmu průměru. Má dobré předpoklady pro myšlenkové analogie. Její osobnost je nedostatečně vyzrálá, patrná emoční nestabilita. Snadno u ní vzniká situační napětí, ze kterého vzniká občasná úzkost. Často se snaží přizpůsobit nastalé situaci, ale vzhledem k tomu, že je převážně zaměřena na své vlastní nazírání na problémy, není toto přizpůsobení adekvátní situaci. Její sebevědomí je nízké, často si nedůvěřuje a podceňuje se a je velmi závislá na potvrzení a uznání okolí. Při snaze o dosažení cílů se převážně spoléhá na náhodu, není schopná přiměřeně využívat svůj potenciál. V případě neúspěchu často propadá pocitům viny, zklamání a selhání. Zvýšená sebekritičnost se může projevit depresí z nedokončených plánů. Andrea má velké sklony k sebelítosti.

5.4.4 Sociální anamnéza a osobní příběh

Andrea vzpomíná, že již od 13 let se kamarádila s místní partou teenagerů z blízkého sídliště, se kterými kouřila cigarety, občas požila alkohol a od 14 let pravidelně kouřila marihuanu. Toto vnímá jako únik z reality rodinného prostředí.

Po skončení základní školy a úspěšném složení přijímacích zkoušek Andrea nastoupila na střední dopravní průmyslovou školu.

Z období dospívání si vzpomíná, že trpěla silnými komplexy z důvodu silnější postavy a také že byla matkou velmi hlídaná a kontrolovaná. V době, kdy většina jejích vrstevníků navštěvovala různé diskotéky a kluby, většinou nikam nesměla. Situace se změnila na internátní škole, kde nastal dle Andrey zlom. Zamilovala do svého spolužáka, který jí poprvé aplikoval nitrožilně pervitin. Andree se to zalíbilo, měla pocit, že doposud toho moc nestihla, vzhledem k tomu, že ji matka tolik hlídala a nikam moc nepouštěla, byla najednou, jejími slovy, jak „utržená ze řetězu“. Začala navštěvovat s pochybnou partou kluby, kde se volně užívaly tvrdé i měkké drogy, a začala propadat pervitinu čím dál tím více. V 16 letech se nakazila žloutenkou a byla hospitalizovaná na Bulovce. V této době již byl vztah s matkou velmi vyhrocený a dívka se doma téměř nezdržovala, konfrontacím s matkou a bratrem se cíleně vyhýbala. Střední školu nedokončila, přerušila ji na začátku třetího ročníku.

Těsně před osmnáctými narozeninami utekla z domova se svým tehdejším přítelem, který byl také součástí jedné party pražských narkomanů a následně společně obývali „vybydlené“ objekty a squaty.

Z tohoto „výletu“ mimo domov se Andrea vrátila asi po necelém měsíci ve zdevastovaném stavu, pohublá a fyzicky i psychicky zesláblá. Okamžitě nastoupila na detoxifikační léčbu v Bohnicích, ale odvykací léčbu nezvládla a podepsala revers. Pravidelně docházela také na sezení k lékaři, který se ji snažil marně přesvědčit, aby detoxifikační léčbu podstoupila znovu a snažila se ji dokončit. Po opětovném útěku z domova ji již její matka odhlásila z trvalého bydliště. Andrea žila na ulici a po opuštěných objektech, v průměru po dvou týdnech se vždy vrátila domů, ale po pár dnech už zase byla mezi svými.

V devatenácti letech Andrea poprvé otěhotněla, dítě potratila na začátku třetího měsíce. Na život na ulici si zvykla, začala se svými partnery krást a vydělávala si vařením a výrobou pervitinu. Toto období Andrea vnímala jako absolutně svobodný život, kdy neměla žádné povinnosti ani zodpovědnost, žádné závazky a přitom začala vydělávat slušné peníze z prodeje drog, což ovšem znamenalo, že už byla plně ve víru vlastní drogové závislosti, ale rozhodně to nepovažovala za problém, naopak. Nakupovala si drahé značkové oblečení a přitom pobývala na ulici mezi narkomany. Poprvé v životě si prý připadala velmi důležitá, měla peníze a ještě mezi narkomany, pro které vařila drogu, byla váženou a nepostradatelnou osobou.

Matku a bratra navštěvovala velmi sporadicky, nikdy však nezapomínala na rodinné oslavy, svátky a narozeniny.

Když Andrea podruhé otěhotněla, byla rozhodnutá si dítě nechat. Matka ji přesvědčovala, ať jde na interrupci, že nebude schopná se o dítě postarat. Andrea stále pobývala v neudržovaném objektu společně s dalšími narkomany a ona i její přítel se živili prodejem drog. Andrea však resolutně odmítala a argumentovala, že bude skvělá máma a o dítě se postará. Styl svého života však odmítala změnit. Poradnu navštěvovala díky tlaku matky, bohužel však velmi nepravidelně. Syn Dominik se narodil v jedné pražské porodnici, její matka byla u porodu, který proběhl relativně bez komplikací. Andrea si ani v době těhotenství nepřestala aplikovat nitrožilně pervitin, před porodem dle jejích slov „vypila láhev vodky, aby zmírnila bolesti“. U dítěte byl pozitivní nálezná droga a abstinenční příznaky. Andrea díky ošetřovatelce z nemocnice, která se za ní zaručila, dostala šanci zkusit žít normální život a starat se o dítě v bytě své matky a

velmi se na tento nový zlom ve svém životě těšila. Chtěla začít znovu a bez drog. Po týdnu však dítě odstavila od kojení a znovu utekla na ulici. Její matka proto musela zařídit předběžná opatření vzhledem k tomu, že se Andrea opět vrátila k drogám. Doma se zastavovala nepravidelně, o dítě však jevila zájem. O pár týdnů později přišel v životě Andrey další zlom. Byla zraněna neznámým pachatelem v objektu, který obývala, a následně hospitalizována s popáleninami. Po propuštění z nemocnice odjela ke své matce, která se o ni v době její rekonvalescence nepřetržitě starala. „Ta událost byla jako varování osudu, říkala jsem si, že už je na čase se sebou něco dělat.“ hodnotí svými slovy. V prosinci téhož roku byla odsouzena za krádeže. Kradla zboží v supermarketech, převážně oblečení a ve velkém je prodávala po tržnicích. Před nástupem do výkonu trestu musela absolvovat odvykací léčbu a strávit nějaký čas v psychoterapeutické komunitě. Po návratu z léčby se Andrea definitivně rozhodla začít znovu, navázat vztah se svým synem a obnovit narušený vztah s matkou. Vzhledem k tomu, že její odvykací léčba byla úspěšná, dostala šanci nastoupit do SpO se svým synem, splnila všechny požadované přijímací podmínky. O životě ve vězení se synem mluví jako o velmi motivujícím, našla si zde mezi ostatními ženami i přítelkyně, ke kterým má velmi silné pouto, spojují je podobné osudy.

Andrea celkově změnila svůj životní přístup, našla si konečně jasný životní cíl, stát se matkou svému synovi a začala na sobě tvrdě pracovat. Po výkonu trestu má v plánu se opět přihlásit dálkově do školy a dokončit si vzdělání. Matka jí dala podmínku, že u ní může po propuštění bydlet, pokud s ní bude spolupracovat a dodržovat určitá pravidla, včetně přispívání na bydlení. Chutě na drogy prý má občas, o svých pocitech může otevřeně mluvit během individuálních terapií, což vnímá jako velmi prospěšné, zatím u ní k relapsu nedošlo. Pozitivně také hodnotí vztah k sociální pracovníci, která na oddělení pravidelně dochází, a každodenní kontakt s vychovatelkou, kterou dle jejích slov „syn Dominik miluje“.

Andrea věří, že dodrží vše, co si ve vězení i v komunitě předsevzala. Našla si znovu cestu ke svému synovi, kterému se snaží pravidelně věnovat, a matka se jí snaží ve všem podporovat, často ji navštěvuje a věří, že bude svému synovi dobrou matkou.

5.4.5 Závěr šetření

Osmadvacetiletá Andrea má za sebou velmi rozsáhlou a dlouhou drogovou minulost, včetně relapsů a opakovaných etap odvykání. Její primární rodinné prostředí

bylo problémové, negativní vliv na její osobnost mohl mít alkoholismus otce a přílišná úzkostlivost matky. Drogy vnímala jako únik z reality a před osobními komplexy, prošla si životem na ulici i závažnými zdravotními problémy. Vzhledem k tomu, že do vězení nastoupila až po dlouhodobé odvykací léčbě v psychoterapeutické komunitě a doléčovacím centru, je poměrně dost motivovaná ke změně. Vztah s ostatními ženami vnímá podobně jako v komunitě, je spíše orientovaná na vztahy a silnou potřebu být ostatními přijímaná. Její matka na ní má velký vliv, i když z jejích slov je patrné, že je to někdy spíše na obtíž a ráda by se osamostatnila. Se zaměstnanci věznice má spíše pozitivní vazby, především s vychovatelkou. Doufá ve zmírnění trestu a následnou adaptaci na nový životní start. Se synem Dominikem se velmi sblížila, i když vnímá, že již přesáhl horní věkovou hranici a v prostorách věznice se už nudí, potřebuje více vjemů.

5.5 Celkové hodnocení výzkumné sondy do kvalitativního výzkumu

Z celkového počtu pěti odsouzených žen – matek ve výkonu trestu odnětí svobody na specializovaném oddělení souhlasily s poskytnutím osobních informací, možností nahlédnout do osobního spisu a rozhovorem čtyři odsouzené ženy, jiné doplňující informace týkající se psychosociální péče a programu zacházení poskytl odborní zaměstnanci věznice.

Čtyři případové studie je možno považovat za výzkumnou sondu do problematiky výkonu trestu matek společně s jejich dětmi. Vzhledem k počtu dotázaných ji však nelze považovat za dostačující vzorek, díky němuž by se daly získané závěry zobecnit či souhrnně generalizovat, ale je možné z této sondy vyhodnotit předběžné závěry, které by určitě bylo zajímavé v budoucnu zkoumat v širším kontextu, například formou hypotéz.

Cílem provedeného šetření bylo zmapovat a objasnit, jakým způsobem probíhá sociální péče o odsouzené matky společně s dětmi ve výkonu trestu, jakým způsobem trest vnímají a které programy zacházení nebo volnočasové aktivity jsou ženami i dětmi preferovány. V době šetření byla nejmladší matka ve věku dvacet čtyři let a nejstarší byla šestatřicetiletá. Rozhovor byl vedený volnějším formou, aby byla zachována autenticita vyprávěných příběhů. Každá studie zachycuje individuální příběh a na

základě anamnestických dat i psychologického posudku i možné příčiny sociálně patologických jevů u odsouzených žen.

Doplňující otázky měly za úkol zjistit motivaci žen k nápravě, jejich schopnost vypořádat se s trestnou minulostí a způsob adaptace po přijetí na specializované oddělení. Spolupráce s dotázanými ženami byla vzhledem k jejich otevřenému přístupu k rozhovorům velmi dobrá, obvykle neměly problém zodpovědět většinu položených otázek. Z celkového vzorku lze zaznamenat určité podobné znaky. U tří ze čtyř žen je patrné disharmonické prostředí primární rodiny, vzhledem k nedostatečnému psychickému ošetření ze strany blízkých, se lze domnívat, že jsou tyto ženy vzpomínkou na své dětství traumatizovány. Tři ze čtyř žen dlouhodobě zneužívaly návykové látky, především pervitin, a prošly ústavní léčbou. Odsouzené matky většinou přijímají zodpovědnost za své dosavadní činy, nejčastějšími delikty je zde majetková trestná činnost a distribuce a držení návykových látek, výjimečně se objevilo i zanedbávání péče (u jedné z respondentek zaznamenáno zanedbávání péče u prvního dítěte).

Všechny ženy se shodovaly, že možnost mít u sebe ve výkonu trestu své dítě pozitivně ovlivnila jejich vzájemnou vazbu. Z tohoto lze zajisté zaznamenat nápravný charakter specializovaného oddělení matek s dětmi, především dobrou adaptaci žen na vykonávání běžných mateřských povinností a zapojení se do pracovních-terapeutických aktivit, které jsou zaměřeny především na kladný rozvoj osobnosti dětí.

Tři ze čtyř dotazovaných žen mají jasně stanovené cíle do budoucna, z nichž jako nejzásadnější vnímají vytvoření pevného a stabilního zázemí pro sebe a své dítě, některé ženy hovořily i o plánech dokončit si vzdělání nebo rozšířit kvalifikaci, některé dokonce přesně specifikovaly obor, ve kterém by se rády realizovaly.

Vztah k zaměstnancům působícím na specializovaném oddělení ženy hodnotily většinou neutrálně, ale spíše kladně. Nejsilnější vazby mají matky i děti k vychovatelkám, které s nimi tráví většinu času.

Psychický stav žen je relativně dobrý, žádná z odsouzených zde netrpí závažnou duševní poruchou nebo neschopností adaptace na prostředí, konflikty vzhledem k počtu žen nejsou tak časté jako v klasickém výkonu trestu pro odsouzené ženy bez dětí. Tato skutečnost je dána především tím, že každá žena je na pokoji se svým dítětem sama, je zde tudíž zachována mnohem vyšší intimita a soukromí respektující důležitou vazbu matka – dítě. Jako psychické problémy ženy uváděly občasnou úzkost, depresi, smutek

a stesk po domově či blízkých osobách. Dále ženy vnímají občasné stresové situace způsobené stereotypem a každodenními činnostmi, které se opakují v pravidelných intervalech. Volnočasové aktivity s dětmi jsou zpestřeny občasnou vycházkou mimo areál věznice, například návštěvou ZOO nebo blízké mateřské školy, se kterou specializované oddělení matek s dětmi dlouhodobě spolupracuje.

Závěr

Bakalářská práce byla zaměřena na specifika výkonu trestu odsouzených žen – matek společně s jejich dětmi ve věznici ve Světlé nad Sázavou, konkrétně na to, jakým způsobem je poskytována sociální péče odsouzeným matkám s dětmi a jakým způsobem je odsouzenými ženami vnímána.

Cílem teoretické části bylo uvedení do problematiky vězeňství, zahrnující definice základních pojmů a legislativní procesy spojené s výkonem trestu odnětí svobody. Definovala také sociálně patologické jevy a rizikové faktory ženské kriminality, včetně nastínění možných řešení a následné resocializace, funkce penitenciární psychologie a prevence.

Ve druhé polovině teoretické části byla definována specifika výkonu trestu odnětí svobody matek společně s jejich dětmi ve věznici ve Světlé na Sázavou.

Druhou částí práce byla kvalitativní výzkumná sonda, jejímž cílem bylo přiblížit průběh výkonu trestu na specializovaném oddělení prostřednictvím čtyř případových studií odsouzených žen. Formou narativního rozhovoru ženy vyprávěly své životní příběhy, které byly následně zasazeny do kontextu sociální péče poskytované ze strany vězeňského zařízení. Zjišťovány byly především motivace k nápravě, schopnosti adaptace žen i dětí na vězeňské prostředí a vliv na výchovu dítěte. Závěr výzkumné části předkládá několik tezí provedené sondy, které shrnují určité podobnosti v anamnestických datech, především vliv primární rodiny na následné páchaní trestné činnosti. Nejčastěji páchanou trestnou činností u zkoumaného vzorku byla majetková trestná činnost a distribuce a držení návykových látek.

Z výzkumného šetření je patrné, že možnost žen mít u sebe ve výkonu trestu své dítě pozitivně ovlivňuje vzájemnou vazbu matka – dítě. Z toho lze zajisté vyvodit nápravný charakter specializovaného oddělení matek s dětmi, především dobrou adaptaci žen na vykonávání běžných mateřských povinností a zapojení se do pracovních - terapeutických aktivit, které jsou zaměřeny především na kladný rozvoj osobnosti dětí. Stanovený cíl práce se podařilo splnit. Nedostatkem výzkumu byl malý zkoumaný vzorek. V budoucnu by bylo dobré provést detailnější šetření s vyšším počtem dotazovaných žen. Komparativní analýzou by bylo zajímavé porovnat výkon trestu na specializovaném oddělení ve Světlé s výkonem trestu matek ve standardním vězeňském zařízení, které nemohou mít své dítě u sebe a jejich motivaci k nápravě. Přínosným by byl také dlouhodobější výzkum v celém kontextu rodiny odsouzené ženy formou

rozhovorů s rodinnými příslušníky, nebo dlouhodobé zkoumání adaptability dětí v kolektivu ostatních odsouzených žen a jejich dětí na předmětném oddělení věznice ve Světlé nad Sázavou.

Seznam literatury

Tištěné prameny a literatura

- BLATNÍKOVÁ, Š. *Problematika zabezpečovací detence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. ISBN 978-80-7338-106-6.
- ČERMÁK, I. a MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní výzkum ve vědách o člověku na prahu třetího tisíciletí*. Brno: Albert, 2002. ISBN 80-86620-03-4.
- ČERNÍKOVÁ, V. a SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. Praha: Policejní akademie, 2002. ISBN 80-7251-104-1.
- ČERNÍKOVÁ, V. aj. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0.
- HAIS, K. a HODEK, B. *Velký anglicko-český slovník*. Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0478-5.
- HÁLA, J. *Bolest a naděje vězení*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7387-013-3.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- HENDL, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-246-0030-7.
- CHMELÍK J. aj. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6.
- KUČHTA J. aj. *Kriminologie*. Brno: MU, 1993. ISBN 80-210-0616-1.
- LINHART, J. aj. *Velký sociologický slovník II*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.
- MAŠÍNOVÁ, L. *Specializovaná oddělení ve výkonu trestu odnětí svobody*. Diplomová práce. Praha, 2014. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Vedoucí: doc. PaedDr. Eva Šotolová, Ph.D.
- *Metodický list č. 6, kterým se stanoví bližší podrobnosti pro výkon trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí ve věznici Světlá nad Sázavou*. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, 2002.
- MEZNÍK, J. aj. *Základy penologie*. Brno: MU, 1995. ISBN 80-210-1248-X.
- MUNKOVÁ, G. *Sociální deviace*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0279-2.

- PETRLÍKOVÁ, L. *Ženská kriminalita jako sociální jev*. Diplomová práce. Brno: 2009. Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Vedoucí: doc. PhDr. Martina Urbanová.
- PÖTHE P. *Dítě v ohrožení*. Praha: G plus G, 1999. ISBN 80-86103-21-08
- Psychologické vyjádření. *NGŘ VS ČR č. 36/2012*, příloha č. 3. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2012.
- RINGDAL J. N. *Nejtěžší povolání světa. Kapitoly z dějin prostituce*. Přeložila A. HASSLBARTHOVÁ a I. SKÁLOVÁ. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-046-5.
- Sociální anamnéza dítěte. *NGŘ VS ČR č. 36/2012*. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2012.
- SOCHŮREK, J. *Úvod do penologie*. Liberec: TU, 2007. ISBN 978-80-7372-287-6.
- TRÁVNÍČKOVÁ, I. Drogy jako kriminogenní faktor. In: SCHEINOST, M. aj. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 163 - 171. ISBN 978-80-7338-096-0.
- URBANOVÁ, M. aj. *Ženská delikvence. Teoreticko-empirická studie k problémům právních postojů hodnotových orientací delikventních žen*. Brno: MU, 2004. ISBN 80-210-3608-7.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- *Vnitřní řád Věznice Světlá nad Sázavou*. Věznice Světlá nad Sázavou: 2013.
- WINFREE, L. and ABADINSKY, H. *Understanding crime: Essentials of criminological theory*. 3rd ed. Wadsworth: Cengage Learning, 2010. ISBN – 13: 978-0-495-60083-1.
- Zdravotní anamnéza dítěte. *NGŘ VS ČR č. 36/2012*. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2012.

Elektronické zdroje

- HODNÁ, E. Desetiletí oddělení pro matky s dětmi. *České vězeňství* [online]. 2013, č. 1/2013, s. 18 – 20 [cit. 2014-07-19]. Dostupný z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Ceske%20vezenstvi/2013/CV_1_2013.pdf.
- MPSV. Sociálně-právní ochrana dětí – obecný úvod. *Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí* [online]. 2009 [cit. 2014-07-13]. Dostupný z: <http://www.ospod.cz/informace/obecne/>.
- Stručná charakteristika věznic. *Vězeňská služba České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-07-19]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-svetla-nad-sazavou93/zakladni-informace-154/strucna-charakteristika-veznice-275>.
- ŠTABLOVÁ, R. *Kriminologie. Studijní texty* [online]. Praha: 2008 [cit. 2014-07-13]. Dostupný z: <http://old.vsr.cz/kestazeni/predmety/kriminologie.pdf>.
- VANÍČKOVÁ, H. Zanedbávání péče o dítě. *Šance Dětem* [online]. 2012 [cit. 2014-07-13]. Dostupný z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-dospeloho-k-diteti/zanedbavani-pece-o-dite.shtml>.
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. *Portál veřejné správy* [online]. Ministerstvo vnitra, 2014 [cit. 2014-06-21]. Dostupný z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=169~2F1999&rpp=15#seznam>.
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1999, částka 58 [cit. 2014-07-12]. Dostupný z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1999&typeLaw=zakon&What=Rok&stranka=6>.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2012, částka 33 [cit. 2014-07-13]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2012&typeLaw=zakon&What=Rok&stranka=16>.
- Závislostní chování. *Pražské centrum primární prevence* [online]. 2013 [cit. 2014-06-21]. Dostupné z: <http://www.prevence-praha.cz/zavislostni-chovani>.

Seznam příloh

- Příloha č. 1: **Interiér specializovaného oddělení pro matky s dětmi ve věznici Světlá nad Sázavou** (Obrázky).
- Příloha č. 2: **Psychologické vyjádření** (Dokument).
- Příloha č. 3: **Sociální anamnéza dítěte** (Dokument).
- Příloha č. 4: **Zdravotní anamnéza dítěte** (Dokument).
- Příloha č. 5: **Časový rozvrh dne SpO – matky s dětmi** (Dokument).

Příloha č. 1: Interiér specializovaného oddělení pro matky s dětmi ve věznici Světlá nad Sázavou

Obrázky

(Interní archiv SpO pro matky s dětmi ve věznici Světlá nad Sázavou.)

Obr. 1: *Ložnice 1.*

Obr. 2: *Ložnice.*

Obr. 3: *Ložnice 3.*

Obr. 4: Ložnice 4.

Obr. 5: *Ložnice 5.*

Obr. 6: *Hrací místnost.*

Obr. 7: Vstupní chodba.

Obr. 8: Chodba před vstupem do pokojů.

Obr. 9: *Kuchyňka.*

Příloha č. 2: **Psychologické vyjádření**

Dokument

(Psychologické vyjádření. *NGŘ VS ČR č. 36/2012*, příloha č. 3. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2012.)

Adresa věznice:

Příloha č. 4

Psychologické vyjádření o dítěti, které bude s matkou ve specializovaném oddělení výkonu trestu matek s nezletilými dětmi

1) **Psychický stav dítěte:**

2) **Vyjádření dětského psychologa, zda je ve prospěch dítěte být umístěno spolu s matkou v uvedeném oddělení výkonu trestu:**

Datum:

Podpis, telefon a razítko
dětského psychologa

Příloha č. 3: Sociální anamnéza dítěte

Dokument

(Sociální anamnéza dítěte. NGR VS ČR č. 36/2012. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2012.)

Adresa věznice

Příloha k NGR č. 36/2012

Sociální anamnéza dítěte

Jméno a příjmení dítěte:		Datum narození:
Adresa:		Rodné číslo
Telefon:	Národnost:	Státní příslušnost:
Zdravotní pojišťovna:	Jméno a příjmení matky, (i rodné):	
Datum narození:	Národnost:	Státní příslušnost:
Stav:	Vzdělání:	Celkový počet dětí: (věk, péče o ně v době matčina VTOS)
Platnost osobních dokladů:	Vykonávaná zaměstnání: od-do	
Jméno a příjmení (i rodné) dalšího zákonného zástupce:		Datum narození:
Národnost:	Státní příslušnost:	Vzdělání
Stav:	Vykonávaná zaměstnání: od-do	
Má-li posuzované dítě dalšího zákonného zástupce, prosím o vyjádření souhlasu k umístění dítěte s matkou do výkonu vazby (nebo jejího manžela ze společné domácnosti) Byl jsem seznámen s tím, že a) návštěvy - (není-li soudem stanoveno jinak) – budou probíhat za podmínek uvedených v § 61 odst. 8 z.č. 169/1999 Sb., případně za využití ustanovení § 19 odst. 5 a 6 v tomtéž zákoně, b) v případě matčiny krátkodobé nemoci zajistí přechodně péči o dítě pověřená osoba z řad vězeňského personálu Souhlasím Nesouhlasím		
Datum: Podpis (před orgánem sociálně-právní ochrany dítěte)		
Prosím o stručné zhodnocení sociální situace (jak matka o dítě pečuje, zda má možnost o dítě pečovat i po skončení výkonu trestu - vazby apod.)		
Zda je ve prospěch dítěte, aby se o něj matka ve výkonu trestu - vazby starala:		
V případě matčiny hospitalizace v lék. zařízení se bude o dítě starat:	Jméno a příjmení:	Rodné číslo:
A bude se zdržovat s dítětem na adrese:	Telefon:	Vztah k dítěti:
Zaměstnání (adresa a telefon):	Stav:	Datum a podpis: (před orgánem sociálně-právní ochrany dětí)

Datum:.....

.....

Podpis a razítko orgánu sociálně-právní ochrany dětí

Příloha č. 4: Zdravotní anamnéza dítěte

Dokument

(Zdravotní anamnéza dítěte. *NGŘ VS ČR č. 36/2012*. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2012.)

Adresa věznice

Příloha č. 3

Zdravotní anamnéza dítěte

Jméno:	Příjmení:	Bydliště:
Zdr. pojišťovna:	Datum narození:	Rodné číslo:
Vrozené vývojové vady: Ne Ano: (jaké)	Hmotnost:	Délka:
Jiné odchylky:	Psychomotorický vývoj:	Rehabilitace:
Rodinná anamnéza:	hypertenze	diabetes mellitus
- zaškrtněte a uveďte u koho:	tbc	alergie
	kardiovaskulární onemocnění	kouření, alkoholismus, drog. záv.
	jiná onemocnění:	
Které nemoci dítě prodělalo? Spalničky, příušnice, zarděnky, plané neštovice, spála, záškrť, rýma, kašel, zápal plic, bronchitida, zánět středního ucha, průjem, salmonelóza, tyfus, zánět slepého střeva, - zaškrtněte, příp. uveďte další		
Časté nemoci dítěte:		
Úrazy dítěte:	Hospitalizace dítěte: (Důvod, datum, délka)	
Bylo dítě umístěno v předškol. zař.? S jakým výsledkem?		
Trpí dítě alergií? Na co?		
Uveďte současný zdravotní stav dítěte:		
Současná medikace:		
Proti čemu je dítě očkované?		
Vyjádření dětského lékaře, který dítě pravidelně ošetřuje, o vhodnosti umístění dítěte k matce v době výkonu trestu odnětí svobody:		

Datum:.....

.....

razítko, telefon a podpis dětského lékaře,
který dítě pravidelně ošetřuje

Příloha č. 5: Časový rozvrh dne SpO – matky s dětmi

Dokument

(Vnitřní řád Věznice Světlá nad Sázavou. Věznice Světlá nad Sázavou: 2013, čl. 12 odst. 1 - 8.)

ČASOVÝ ROZVRH DNE SpO – matky s dětmi

07.00	budíček
07.05	početní prověrka
07.15 - 09.00	ranní hygiena, příprava snídaně, snídaně, úklid ložnic, úklid prostor SpO, pracovní aktivity v zájmu potřeb dětí
09.00 - 10.45	vycházky a pracovní činnost v souvislosti s péčí o dítě
10.00 - 11.00	pracovní aktivity- praní, žehlení, šití, příprava stravy pro děti
11.00 - 12.00	výdej stravy – matky, děti
12.00 - 13.30	polední klid pro děti, matky – závazky, praní, žehlení,
14.00 - 16.00	vycházky a pracovní činnost v souvislosti s péčí o dítě
14.30 - 17.00	pracovní aktivity- praní, šití, příprava stravy pro děti
17.00 - 19.00	večeře, večerní hygiena dětí, pracovní povinnosti, závazky,
19.15	početní prověrka
22.00	večerka OST
23.00	večerka DOZ

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autora/ky: Zuzana Nová

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Sociální péče o odsouzené matky s dětmi ve věznici Světlá nad Sázavou

Počet stran (bez příloh): 56

Celkový počet stran příloh: 10

Počet titulů české literatury a pramenů: 26

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 1

Počet internetových odkazů: 9

Vedoucí práce: Mgr. Alena Plocová

Rok dokončení práce: 2014

**Posudek vedoucího bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: Zuzana Nová

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Sociální péče o odsouzené matky s dětmi ve Věznici Světlá nad Sázavou

Vedoucí práce: Mgr. Alena Plocová

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 55

Počet stránek příloh: 10

Počet titulů v seznamu literatury: 36

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

		X		
--	--	---	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	X			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	X			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		X		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	X			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		X		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

		X		
--	--	---	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	X			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

		X		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	X			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	X			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		X		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		X		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

1. Uvažujte o dalších opatřeních, která by podle Vašeho názoru mohla být žádoucí pro účinnější výkon trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí.
2. Popište, jakým způsobem probíhá sociální práce s matkami nezletilých dětí ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Světlá nad Sázavou.
3. Uveďte, na základě zjištěných závěrů doporučení pro praxi v oblasti výkonu trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí.

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Bakalářská práce pojednává o problematice výkonu trestu odnětí svobody matek nezletilých dětí ve Věznici Světlá nad Sázavou. Jedná se o práci teoreticko empirickou, doplněnou případovými studii odsouzených žen, jež si kladla za cíl porovnat sociální a rodinné anamnézy a rovněž zjistit náhled na výkon trestu odnětí svobody samotných odsouzených žen.

Počet kapitol je úměrný rozsahu bakalářské práce a jejich obsah vyčerpávajícím způsobem vystihuje podstatu názvu jednotlivých kapitol.

Autorka prokázala schopnost pracovat s dostupnou literaturou, kdy výstižně, srozumitelně a poutavě popsala danou problematiku, včetně uvedení základního právního rámce výkonu trestu odnětí svobody odsouzených matek nezletilých dětí a náležitě se zabývala i vyskytujícími se patologickými jevy a možnými rizikovými faktory ženské kriminality. Více však bylo možné prokázat schopnost vlastního přístupu autorky k dané problematice, v práci uvést vlastní zjištění a z následných zjištění stanovit závěry a doporučení pro praxi.

Celkově práci hodnotím výborně a doporučuji k obhajobě.

Doporučení k obhajobě: **doporučuji/nedoporučuji***

Navrhovaná klasifikace: **výborně**

Datum, podpis: V Praze dne 21. 8. 2014

Mgr. Alena Plocová

*

nehodící se, škrtněte

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: **Zuzana Nová**

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Sociální péče o odsouzené matky s dětmi ve věznici Světlá nad Sázavou

Oponent práce: Mgr. Klecanda Antonín

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 56

Počet stránek příloh: 10

Počet titulů v seznamu literatury: 27

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	X			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	X			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	X			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

	X			
--	---	--	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

	X			
--	---	--	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	X			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	X			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

X				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

	X			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	X			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	X			
--	---	--	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost
výsledků v praxi

	X			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce
(publikace, referáty, apod.)

		X		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Uvažujete nadále pokračovat ve vašem výzkumu a napsat například magisterskou práci, která by výzkum rozšířila nebo prohloubila?

Byly pro Vás výsledky výzkumu překvapující?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Celkově hodnotím práci jako velmi zdařilou. Je zde vyvážená teoretická a praktická část, studentka zvládla pojmový aparát, kvalitně cituje a následně uvádí případové studie.

Její téma: „Sociální péče o odsouzené matky s dětmi ve věznici Světlá nad Sázavou“ je velmi zajímavé a nepříliš často publikované.

Teoretická část se zabývá systémem a legislativou v oboru vězeňství v ČR, dále sociálně patologickými jevy vězněných žen a poté je zde představena věznice Světlá nad Sázavou, ve které výzkum probíhal. Studentka zde předvedla velmi kvalitní práci s literaturou, znalost nových norem (stranu uvádí i u nepřímých citací) a cit pro jazyk. Citace uvádí jak z oblasti sociální práce, tak z oblasti práva a psychologie. Teoretickou část považuji za perfektní.

Praktická část začíná popisem použitých metod výzkumu a způsobu zpracování dat. Za touto částí následují případové studie uvězněných matek a jejich dětí. Všechny čtyři studie považuji za velmi zdařilé, obdobně jako závěry výzkumu (výzkumné sondy) a jejich celkové hodnocení.

Práci hodnotím jako zdařilou a doporučuji k obhajobě.

Doporučení k obhajobě: doporučuji

Navrhovaná klasifikace: 1

Datum, podpis: 18. 8. 2014, Klecanda

